

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA KOHEZIJO
IN REGIONALNI RAZVOJ

Norway
grants

#school21

**Veščine in kompetence
v 21. stoletju**

REPUBLIKA SLOVENIJA
**MINISTRSTVO ZA KOHEZIJO
IN REGIONALNI RAZVOJ**

Norway
grants

Junij 2023

Projekt SCHOOL21 sofinancira Norveška s sredstvi
Norveškega finančnega mehanizma v višini 581.000 €.
Namen projekta je izobraževanje – krepitev človeških
virov.

KAZALO

- 5 VEŠČINE IN KOMPETENCE V 21. STOLETJU**
- 19 PREGLED IN ANALIZA UČNIH NAČRTOV
NA OSNOVNI ŠOLI FRANCETA PREŠERNA**
- 29 ANALIZA KURIKULA GLEDE NA IZBRANE KOMPETENCE
IN KOMPETENCE PO UČNEM NAČRTU
NA GIMNAZIJI FRANCETA PREŠERNA KRANJ**
- 30 POVZETEK ANALIZE IZBORA UČNIH NAČRTOV
GLEDE NA IZBRANE KOMPETENCE**
- 41 ANALIZA KOMPETENC 21. STOLETJA
V PROGRAMIH NEFORMALNEGA IZOBRAŽEVANJA
ZA MLADE**
- 53 ZAKLJUČKI**

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA KOHEZIJO
IN REGIONALNI RAZVOJ

Norway
grants

VEŠČINE IN KOMPETENCE V 21. STOLETJU

Veščina se lahko definira kot spretnost, ki jo ljudje pridobijo preko učenja in vaje. Veščine so lahko fizične, intelektualne ali socialne in jih lahko uporabljamo za opravljanje določenih dejavnosti ali reševanje problemov. Na primer, veščina branja, veščina računalništva, veščina kuhanja itd.

Kompetenca pa se lahko definira kot združevanje veščin, znanja in sposobnosti, ki so potrebni za uspešno delovanje v določenih okoljih in situacijah. Kompetence vključujejo več različnih veščin, ki jih ljudje potrebujejo za reševanje problemov, prilagajanje spremembam in uspešno delovanje. Kompetence se lahko razvijajo skozi celo življenje posameznika.

VEŠČINE IN KOMPETENCE V 21. STOLETJU

Ker se naše okolje zelo hitro spreminja, se moramo znati hitro prilagajati spremembam in se učiti celo življenje. Zato je bil uveden termin **vseživljenjskega učenja**. Vseživljenjsko učenje (angl. lifelong learning) se lahko definira kot proces učenja, ki traja skozi celotno življenje. To pomeni, da ljudje nenehno pridobivajo nova znanja, veščine in sposobnosti, ne glede na njihovo starost ali izobrazbo. Vseživljenjsko učenje se lahko dogaja v formalnih okoljih, kot so šole in fakultete, in v neformalnih okoljih, kot so delovna mesta in skupnosti.

Vseživljenjsko učenje je ključno za prilagajanje spremembam v delovnem okolju in zagotavljanje dolgoročne konkurenčnosti na trgu dela. To tudi pomaga ljudem, da se prilagajajo spremembam v družbi in kulturi ter ohranjajo svojo kvaliteto življenja.

KOMPETENCE VSEŽIVLJENJSKEGA UČENJA

KOMPETENCE 21. STOLETJA

KAJ SO KOMPETENCE VSEŽIVLJENJSKEGA UČENJA

Kompetence vseživljenjskega učenja (angl. "lifelong learning competences") so veščine, znanja in sposobnosti, ki jih ljudje potrebujejo za učenje skozi celotno življenje. To vključuje učenje v formalnih in neformalnih okoljih, kot so šole, fakultete, delovna mesta in skupnosti. Kompetence vseživljenjskega učenja se razlikujejo od kompetenc 21. stoletja, ker se osredotočajo na sposobnost učenja skozi celotno življenje, ne le v okviru formalnega izobraževanja.

Kompetence vseživljenjskega učenja običajno vključujejo:

- Sposobnost motivacije in planiranja učenja
- Sposobnost iskanja, branja in razumevanja informacij
- Sposobnost kritičnega mišljenja in reševanja problemov
- Sposobnost uporabe tehnologije za učenje
- Sposobnost komuniciranja in dela v timu
- Sposobnost prilagajanja in prilagajanja spremembam
- Sposobnost učenja in uporabe novih jezikov
- Sposobnost učenja in uporabe digitalnih veščin.

Kompetence vseživljenjskega učenja so ključne za prilagajanje spremembam v delovnem okolju in zagotavljanje dolgoročne konkurenčnosti na trgu dela.

KAJ PA SO KOMPETENCE 21. STOLETJA?

Kompetence 21. stoletja so kombinacija veščin, znanj in sposobnosti, ki so potrebne za uspešno delovanje in prilagajanje v hitro spreminjajočem se svetu.

IZ KJE IZHAJAJO KOMPETENCE 21. STOLETJA?

Definicija kompetenc 21. stoletja izhaja iz različnih virov, vključno s proučevanjem

trendov v ekonomiji in delovnem trgu, raziskavami v pedagogiki in psihologiji ter priporočili mednarodnih organizacij, kot so OECD in UNESCO.

Ideja o kompetencah 21. stoletja se je pojavila v začetku 21. stoletja, ko se je začelo poudarjati, da bodo za uspešno delovanje v vedno bolj spremenljivem in hitro razvijajočem se svetu potrebne nove veščine, znanja in sposobnosti.

Od takrat se je razvili številni različni sezname kompetenc, ki se razlikujejo po številu in vsebini kompetenc, vendar so skupni cilj vsi sezname, da se ljudje naučijo kompetenc, ki jim bodo omogočile, da se prilagodijo in uspešno delujejo v svetu 21. stoletja.

KATERE KOMPETENCE 21. STOLETJA PA IMAMO DEFINIRANE V EVROPSKI UNIJI?

V Evropski uniji so kompetence 21. stoletja opredeljene v okviru strategije "Evropa 2020" in "Agenda za učinkovito učenje za vse" (angl. "Agenda for Effective Learning for All"), ki sta bili sprejeti s strani Evropske komisije. Ti strategiji določata ključne kompetence, ki so potrebne za uspešno delovanje in prilagajanje v 21. stoletju.

Kompetence, ki so opredeljene v teh strategijah, vključujejo:

1. Kritično mišljenje in reševanje problemov
2. Komunikacijske veščine (vključno s sposobnostjo komuniciranja v različnih jezikih)
3. Sposobnost učenja za učenje (sposobnost prilagajanja novim situacijam in spremembam)
4. Digitalne veščine (spretnost uporabe računalnikov in drugih digitalnih naprav)
5. Sposobnost dela v timu
6. Sposobnost prilagajanja in prilagajanja spremembam
7. Sposobnost upravljanja z lastnimi čustvi in odnosov z drugimi
8. Sposobnost upravljanja s časom in organizacijo.

#school21

Ker pa se v projektu SCHOOL21 ukvarjamo predvsem z učenci in dijaki, bomo posebno pozornost posvetili spodnjim kompetencam:

1. Učenje učenja
2. Kritično razmišljanje
3. Sprejemanje odločitev
4. Podjetnost
5. Komunikacija
6. Reševanje problemov
7. Kreativnost/inovativnost
8. Odpornost (Resilience) - upravljanje s stresom in čustvom (Rezilienca)
9. Delo v skupini

1. KOMPETENCA: UČENJE UČENJA

Učenje za učenje (angl. "learning to learn") je proces, ki se osredotoča na razvoj sposobnosti učenja in prilagajanja novim situacijam. To vključuje veščine, kot so planiranje učenja, iskanje in branje informacij, kritično mišljenje, reševanje problemov in uporaba tehnologije za učenje.

Učenje za učenje pomaga ljudem, da se lažje prilagodijo spremembam v okolju in hitreje pridobivajo nova znanja in veščine. To se lahko razvija skozi celotno življenje in omogoča ljudem, da se hitreje prilagodijo spremembam v delovnem okolju in ohranjajo konkurenčnost na trgu dela.

Z učenjem učenja učenci nadgrajujejo svoje predhodne izkušnje z učenjem in življenjske izkušnje v različnih okoljih: doma, v službi, pri izobraževanju in usposabljanju.

Učenje učenja od posameznika zahteva, da pozna in razume učne strategije, ki mu najbolj ustrezajo, prednosti in pomanjkljivosti svojega znanja in kvalifikacij ter da zna poiskati priložnosti za izobraževanje, usposabljanje in nasvete in/ali podporo, ki so mu na voljo.

Spretnosti pri učenju učenja zahtevajo najprej pridobitev temeljnega osnovnega znanja, kot so pisanje, branje in računanje ter znanje IKT, ki je potrebno za nadaljnje učenje. Na podlagi tega znanja mora biti posameznik sposoben najti pot do novega znanja in spretnosti, jih pridobiti, obdelati in sprejeti. Za to je potrebno učinkovito upravljanje z vzorci učenja, s poklicno potjo in z delom, zlasti pa mora biti posameznik sposoben vztrajati pri učenju tudi dalj časa ter kritično razmišljati o namenu in ciljih učenja.

Osnovne značilnosti posameznih oblik učenja lahko povzamemo z naslednjimi besedami:

- **Plitvo učenje:** osredotočeno na pomnjenje in ponavljanje informacij; nekritično sprejemanje dejstev; učenje na pamet; sprejemanje informacij je nepovezano, teme so izolirane; učenci so pasivni; poudarek je na vsebini; vrednotenje za končno oceno; vsebina je hitro pozabljena. Plitvo učenje vodi učitelj, učenec mu le sledi, je od njega odvisen in mu je podrejen. Ta podrejenost in odvisnost ovirata učenje in razvoj; onemogočata, da bi mislili drugače, in vodita v brezpogojno vdanost. Kljub temu je plitvo učenje del moralne in duhovne rasti, saj ustvarja način izražanja ter postavlja temelje za uresničevanje globokega in poglobljenega učenja.
- **Globoko učenje:** osredotočeno na ustvarjanje znanja s prikazom razumevanja, na izgradnjo konceptualnih modelov in okvirov s pomočjo analize in sinteze informacij; vključuje predhodno učenje in povezovanje z drugimi temami in predmeti; učenje je aktivno in temelji na odnosih; poudarek je na globini; preverjanje je sprotno in sporazumno; vsebino si zapomnimo in jo kodificiramo. Globoko učenje obvladuje učenec, ki razume, da je učitelj v učnih procesih moderator, mentor in soustvarjalec znanja.

METODE UČENJA:

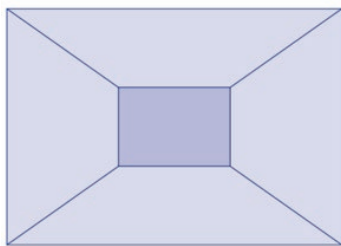
1. Sestavljanke: je metoda, ki temelji na medsebojnem učenju učencev. Učitelj vodi obravnavo nove učne snovi tako, da učenci v skupini dobijo vsak svoj del

naloge, ko ga obvladajo, pa znanje izmenjajo. Cilj je, da na koncu vsi učenci usvojijo celotno znanje. Tak način dela omogoča globoko učenje.

2. Snežena kepa: je metoda, pri kateri učenec o nalogi najprej razmišlja sam. Ko nalogo reši, pridobi konkretno izkušnjo, vedenje, spretnost, ki ji sledi vnovičen razmislek, tokrat v paru ali skupini. To učencu omogoča oblikovanje novega koncepta s preskušanjem in potencialno novo izkušnjo, znanjem, spretnostjo . . . Metoda se torej izvaja po korakih, najprej individualno, nato v paru, nato se pari združijo v skupine štirih, sledijo lahko tudi skupine po osem članov. Prednost uporabe »snežene kepe« je čas za individualen razmislek.
3. Semafor: s to metodo učitelj spodbuja učence, da sproti presojajo svoje znanje in razumevanje določene vsebine. Sprotno preverjanje znanja (formativno ocenjevanje) gradi učenčev učeni večščin s tem, da poudarja proces poučevanja in učenja, v katerem so napake dovoljene in jih razumemo predvsem kot povratno informacijo o tem, kako učenec učno snov razume. Učenec postane partner v procesu učenja. Tako raste njegova sposobnost za samo presojo in presojo znanja sošolcev.
4. Viharjenje možganov: ali »možganska nevihta« spodbuja domišljijo in ustvarjanje novih, nenavadnih, celo neverjetnih idej, s katerimi sprožimo nevsakdanje, drugačno razmišljanje. Temelji na načelih ustvarjalnega mišljenja. Uporabljamo jo za več namenov, za individualno ali skupinsko reševanje problemov.
5. Analiza polja sil: je metoda, ki jo najpogosteje uporabljamo za sprejemanje odločitev. Omogoča analizo sil, ki govorijo v prid ali proti uvajanju neke spremembe. Z njeno pomočjo presodimo, kateri dejavniki doseganje nekega cilja podpirajo in kateri ga ovirajo ter v kolikšni meri. S to preprosto metodo lahko učencem pomagamo, da razmišljajo, kaj spodbuja in kaj zavira njihovo učenje.

Dejavniki: kdo ali kaj?	Spodbujevalne sile (+): koliko, kako, zakaj?	Zaviralne sile (-): koliko, kako, zakaj?
	—————→	←—————
	—————→	←—————
	—————→	←—————

6. Kompleti kart: obstaja na desetine različnih načinov uporabe kart za učenje posameznika ali skupine. Z njimi lahko učenci razvrščajo različne načine učenja, zamisli, se pogovarjajo o stališčih ali skušajo doseči soglasje. Učence motivira že sama uporaba kart, ob tem pa so aktivni in med seboj sodelujejo.
7. Papirnati podstavek: s to metodo razmislek posameznega učenca o nalogi spodbudimo s sočasnim pisanjem. V ta namen učenci v skupinah po štiri narišejo podstavek na list velikosti A4 ali A3. V sredino lista narišejo prazen pravokotnik, okoli njega pa štiri predelke, ki jih narišejo tako, da potegnejo črte od vogalov sredinskega pravokotnika do vogalov lista. V prvem koraku postavi učitelj učencem vprašanje, ti pa vsak zase hkrati napišejo odgovor na svojo četrtino zunanjega pravokotnika. V drugem koraku učenci odgovore prestavijo drug drugemu, jih utemeljijo in primerjajo. Nato oblikujejo skupno stališče ali rešitev naloge. Izberejo lahko tri ali štiri bistvene ugotovitve in jih zapišejo v srednji pravokotnik.

8. Oblikuj – preoblikuj – rešuj probleme: ideja o oblikovanju in preoblikovanju uporablja analogijo okvirja za sliko ali fotografijo. Ko delamo posnetke, jih uokvirimo, izrežemo na določen način; kompozicijo poskušamo ljudem predstaviti na svoj način. Vendar pa bi lahko spremenili zorni kot, pomanjšali ali povečali sliko, kar bi pripovedovalo drugačno zgodbo. Če to prenesemo v šolo, pomeni, da pogledamo, kako je učenec »uokviril« problem. Reševanje problema tako pomeni postavljanje drugačnega okvirja okoli njega – njegovo »preoblikovanje«, stopiti korak od problema (kot morda pri sliki v umetnostni galeriji) in natančneje pogledati okvir sam ter dojeti, da obstaja drugačen način videnja problema. Učenje učenja zahteva sposobnost, da stopimo nazaj, premislimo o tem, kako smo si na začetku »uokvirili« problem, nato pa se igramo z različnimi zornimi koti, alternativnimi »okvirji«, drugačnimi načini gledanja, drugačnimi pristopi k rešitvi. To včasih opisujemo kot »divergentno« mišljenje – v nasprotju s »konvergentnim«. Za divergentno mišljenje so značilne izvirnost (nove rešitve), prožnost mišljenja (hitro spreminjanje zornega kota) in tekoče mišljenje (hitro ustvarjanje velikega števila idej).
9. Grafiti: S pomočjo grafitov lahko učenci v kratkem času ustvarijo zelo veliko idej. Pripravimo omizja za pet do šest skupin. Vsaka skupina učencev dobi papir ali plakatni list v velikosti A2. Na njem je v sredini napisano vprašanje ali problem/tema. Vprašanje je lahko za vse skupine enako, lahko pa so tudi različna in se nanašajo na posamezni vidik iste teme. Vsak učenec dobi debel flomaster (po možnosti naj bodo različnih barv). Učitelj jim razloži vprašanje. Nato vsi učenci eno minuto zapisujejo ideje oz. rešitve. Vsi člani skupin pišejo hkrati. Ko mine ena minuta, se skupine zamenjajo. V smeri urinega kazalca se pomaknejo k naslednjemu omizju. Pri tem omizju znova eno minuto dopisujejo svoje ideje. To se ponavlja, dokler ni kroženje končano. Ko se skupine spet vrnejo k svojemu omizju, morajo iz množice zapisov izluščiti štiri do pet ključnih misli.
10. Fotografranje in snemanje: učenci si pri učenju pomagajo tako, da fotografirajo kraje, osebe in dejavnosti. Največkrat jih razdelimo v skupine, ki se najprej dogovorijo, kaj bodo predstavile, nato posnamejo do šest fotografij, ki pripovedujejo neko zgodbo, in pripravijo plakat, ki ga skupaj predstavijo. Plakate obesijo na steno, nato se učenci sprehodijo skozi »galerijo«. Pri vsakem plakatu se ustavijo, razmislijo o sporočilu in dodajo svoje komentarje na samolepilnih lističih, tako da jih prilepijo k ustrezni fotografiji.
11. Miselni vzorec: c sestavljajo ključne besede, simboli, veje v prostoru, barve, slike, podobe, različno debele in dolge črte, puščice. Miselni vzorci izhajajo iz spoznanj, da človekovi možgani ne delujejo zaporedno – linearno, temveč holistično. Poglavitne značilnosti zapisovanja miselnega vzorca so: predmet naše pozornosti je kristaliziran v središčno podobo; glavne značilnosti predmeta žarčijo iz središčne podobe kot glavne veje; na glavnih vejah so napisane ali narisane ključne besede (navadno samostalniki) ali podobe; manj pomembni podatki so predstavljeni kot veje, ki izhajajo iz glavnih vej; vse veje se oblikujejo v povezano zgradbo.

3. Analiza predpostavk in naravnosti v posameznih sklepih.

Kritični mislec je pozoren na prepričanja, na katerih temeljijo posamezni sklepi, tako lastni kot sklepi drugih ljudi. Preiskuje in ozavešča neizgovorjeno, tisto, kar se običajno avtomatično prevzame oz. v kar se avtomatično verjame, ter tematizira, dvomi.

4. Izogibanje emocionalnemu zaključevanju.

Kritični mislec razlikuje emocionalni vidik oz. predanost neki ideji in njeno vsečnost od razumskega vidika oz. utemeljenosti, resničnosti ideje.

5. Izogibanje pretiranemu poenostavljanju.

Kritični mislec se zaveda težnje po pretiranemu poenostavljanju, tj. po črno-belem obravnavanju sveta ali posploševanju na temelju nezadostnih ali nereprezentativnih informacij. Preiskuje ustreznost trditev in sklepov, jih vrednoti, presoja njihovo utemeljenost in se izogiba poenostavitvam.

6. Dopuščanje in upoštevanje različnih interpretacij dogodkov in pojavov.

Kritični mislec se zaveda, da posameznik dogodke vedno razlaga z neke perspektive, na temelju bolj ali manj ozaveščenih predpostavk. Ve, da je na isti dogodek (pojav) možno zreti iz različnih zornih kotov in da je njegova razlaga oz. interpretacija le ena izmed mogočih. Zaveda se relativnosti in tega, da se mišljenje vedno odvija znotraj neke perspektive.

7. Dovoljevanje nedorečenosti, odprtosti

Kritični mislec v večji meri pristaja na nedorečenost, odprtost, nejasnost, kompleksnost. V večji meri sprejema situacije, v katerih v nekem trenutku ni končnega odgovora. Pristaja na to, da v nekem trenutku za določen pojav ni končne, popolne razlage (znanje nikdar ni popolno, končno, absolutno).

3. KOMPETENCA: SPREJEMANJE ODLOČITEV

Sposobnost sprejemanja odločitev se lahko definira kot proces, s katerim ljudje izberejo med različnimi možnostmi, ki jim stojijo na voljo, za dosego določenega cilja. To zahteva, da ljudje razvijejo in uporabljajo različne strategije za identifikacijo in analizo problemov, izbiro in ocenjevanje možnih rešitev, izbiro najboljše možnosti in spremljanje rezultatov.

Sposobnost sprejemanja odločitev vključuje tudi sposobnost kritičnega razmišljanja, sposobnost komuniciranja, sposobnost upravljanja tveganj in sposobnost prilagajanja spremembam. To je ključno za uspešno delovanje v poslovnem in osebnem življenju.

Proces sprejemanja odločitev vključuje več ključnih elementov, ki so pomembni za uspešno izbiro med različnimi možnostmi:

1. Identifikacija problema: Prvi korak v procesu sprejemanja odločitev je jasno in natančno razumevanje problema, ki ga je treba rešiti.
2. Analiza možnih rešitev: Nato se razvijejo in analizirajo različne možne rešitve, ki bi lahko rešile problem.
3. Ocenjevanje možnih rešitev: Izbrane možne rešitve se ocenjujejo glede na njihovo verjetnost uspeha in morebitne posledice.
4. Izbira najboljše rešitve: Na podlagi analize in ocene se izbere najboljša možna rešitev.
5. Spremljanje in vrednotenje rezultatov: Po izvedbi rešitve, se spremlja in ocenjuje rezultat, ki se izvede, da se oceni uspešnost rešitve in prilagodi morebitne spremembe.
6. Kritično razmišljanje : kritično preišljevanje o vseh informacijah in alternativah, ki so bile upoštewane.
7. Sposobnost sprejemanja tveganj : Sposobnost, da se sprejme tveganja in se sooči z neznanim, tveganjem in negotovostjo.

8. Sposobnost prilagajanja spremembam: Sposobnost prilagajanja spremembam v okolju in hitro prilagajanja spremenjenim okoliščinam.

KAKO OTROKE NAUČITI SPREJEMATI ODLOČITVE?

1. Dajanje izbir: Otrokom dajte izbiro med različnimi možnostmi, ki jim omogočajo, da se naučijo izbirati med različnimi rešitvami.
2. Razvijanje kritičnega razmišljanja: Pomagajte jim, da razvijejo sposobnost kritičnega razmišljanja, tako da jih vodite pri analizi in ocenjevanju različnih možnosti.
3. Spodbujanje odgovornosti: Spodbujajte otroke, da prevzamejo odgovornost za svoje odločitve in da se soočijo z posledicami svojih dejanj.
4. Učenje skozi izkušnje: Dajte jim priložnosti, da se učijo skozi izkušnje, ki jim omogočajo, da preizkušajo različne možnosti in se naučijo iz svojih napak.
5. Vodenje z zgledom: Kot starši in učitelji, bodite dober zgled in pokažite jim, kako sprejemati odločitve in kako se soočiti s posledicami.

4. KOMPETENCA: PODJETNOST

Samoiniciativnost in podjetnost je kompetenca, ki posamezniku omogoča identifikacijo in izkoriščanje ponujenih priložnosti, realizacijo idej, načrtovanje in upravljanje procesov, ki vodijo k zastavljenim ciljem. Podjetnost ni podjetništvo in jo pogosto napačno povezujemo samo z gospodarsko dejavnostjo in ustanavljanjem podjetij. Podjetnost je veliko širši pojem.

Podjetnost kompetenca, ki jo potrebujemo v skoraj vseh kontekstih, na področju izobraževanja, zaposlovanja in v življenju na splošno.

KAKO SPODBUJATI PODJETNOST?

1. Dajanje priložnosti za ustvarjanje: Dajte otrokom in mladostnikom priložnosti, da razvijejo svoje ideje in jih pretvorijo v dejanske projekte.
2. Spodbujanje tveganja: Spodbujajte jih, da se ne bojijo sprejemanja tveganj in da se naučijo upravljati s tveganji.
3. Učenje skozi izkušnje: Omogočite jim, da se učijo skozi izkušnje, tako da jim dajete priložnosti za delo na projektih in podjetniških podvigih.
4. Poučevanje osnov poslovnih znanj: Poučevanje osnov poslovnih znanj, kot so finančno poslovanje, marketing, upravljanje in poslovno načrtovanje, jim bo pomagalo, da se bolje spopadajo z izzivi podjetništva.
5. Spodbujanje timskega dela: Spodbujanje timskega dela bo omogočilo, da se otroci naučijo sodelovati in deliti svoje ideje z drugimi.
6. Povezovanje z podjetniki: Povezovanje s podjetniki in poslovnimi ljudmi bo otrokom in mladostnikom dalo priložnost, da se naučijo od tistih, ki so uspešni v podjetništvu.

5. KOMPETENCA: KOMUNIKACIJA

Komunikacijske veščine se lahko definirajo kot sposobnost razumevanja in uporabe različnih načinov komuniciranja za doseganje ciljev v različnih okoljih. To vključuje sposobnost govorenja in pisanja, poslušanja, razumevanja in uporabe jezika, komuniciranja z različnimi ljudmi, različnih kultur in generacij, ter sposobnost uporabe različnih medijev in tehnologij za komuniciranje.

Komunikacijske veščine so ključne za uspešno delovanje v poslovnem in osebnem življenju. To zahteva sposobnost razumevanja in se prilagajanja različnim situacijam, sposobnost komuniciranja jasno in učinkovito, ter sposobnost reševanja konfliktov in medsebojnega razumevanja.

KOMUNIKACIJSKE VEŠČINE SO KOMPLEKSNA IN ZAHTEVNA KOMBINACIJA RAZLIČNIH OBLIK KOMUNIKACIJE:

- Verbalna komunikacija: Verbalna komunikacija vključuje govor in pisanje, ki se uporablja za izražanje misli, čustev in informacij.
- Neverbalna komunikacija: Neverbalna komunikacija vključuje geste, mimiko, telesno govorico in druge neverbalne signale, ki se uporabljajo za dopolnjevanje ali potrjevanje verbalne komunikacije.
- Aktivno poslušanje: Aktivno poslušanje zahteva od poslušalca, da se zaveda svojih misli in čustev ter se osredotoči na to, kar govori komunikator.
- Empatično komuniciranje: Empatično komuniciranje zahteva od komunikatorja, da razume in se identificira s čustvi in stališči poslušalca.
- Asertivnost: Asertivnost je sposobnost izražanja svojih misli, čustev in potreb, brez da bi pri tem kršili pravice drugega.
- Krizno govorništvo: Krizno govorništvo je sposobnost učinkovitega komuniciranja v stresnih ali kritičnih situacijah.
- Mediacijsko komuniciranje: Mediacijsko komuniciranje je sposobnost vodenja pogovorov za reševanje konfliktov med različnimi stranmi.

Torej so komunikacijske veščine nabor veščin, ki osebi omogočajo pravilno komunikacijo - poznavanje "**kdaj govoriti, kdaj ne in o čem govoriti, s kom, kdaj, kje, v kakšni obliki**".

KAKO LAHKO TO KOMPETENCO SPODBUJAMO PRI UČENCIH?

1. Poučevanje jezika: Učenje jezika, ki vključuje govor, pisanje, poslušanje in branje, je ključno za razvoj komunikacijskih veščin.
2. Spodbujanje govornih nastopov: Spodbujanje govornih nastopov lahko pomaga učencem, da se navadijo na nastopanje pred drugimi in se izražajo jasno in učinkovito.

3. Poučevanje medkulturnega razumevanja: Poučevanje medkulturnega razumevanja bo pomagalo učencem, da razumejo in se prilagajajo različnim kulturnim okoljem.
4. Poučevanje spretnosti poslušanja: Poučevanje spretnosti poslušanja bo pomagalo učencem, da bolje razumejo in se odzivajo na sporočila drugih ljudi.
5. Poučevanje uporabe tehnologije za komuniciranje: Poučevanje uporabe tehnologije za komuniciranje bo pomagalo učencem, da se navadijo na uporabo različnih medijev za komunikacijo.

6. KOMPETENCA: REŠEVANJE PROBLEMOV

Kompetenca reševanja problemov se lahko definira kot sposobnost identificirati, analizirati in reševati različne vrste problemov. To vključuje sposobnost identificirati vzroke problema, analizirati različne možnosti reševanja, izbrati in implementirati ustrezen rešitev ter ovrednotiti učinkovitost rešitve.

Kompetenca reševanja problemov zahteva sposobnost kritičnega razmišljanja, komunikacijske veščine, timskega dela, sposobnost vodenja in upravljanja sprememb, sposobnost prilagajanja in učenja iz napak ter sposobnost upravljanja s tveganji.

Ta kompetenca je ključna za uspešno delovanje v različnih okoljih, od poslovnega do osebnega, saj se soočamo s problemi skozi celo življenje.

REŠEVANJE PROBLEMOV JE PROCES, KI GA LAHKO RAZDELIMO NA PET KORAKOV:

- definiranje problema,
- razumevanje trenutne situacije,
- ugotavljanje osnovnega vzroka problema,
- razvoj učinkovitega akcijskega načrta,

- spremljanje, dokler problem ni odpravljen, tudi z uvedbo potrebnih sprememb.

KAKO LAHKO TO KOMPETENCO SPODBUJAMO PRI UČENCIH?

1. Poučevanje kritičnega razmišljanja: Poučevanje kritičnega razmišljanja bo pomagalo učencem, da bolje analizirajo in razumejo probleme, s katerimi se soočajo.
 2. Spodbujanje projektnega dela: Projektno delo omogoča učencem, da se učijo, kako identificirati in reševati probleme skozi praktične izkušnje.
 3. Uvajanje problem-based learning metode: Problem-based learning metoda temelji na reševanju problemov in omogoča učencem, da se učijo skozi reševanje konkretnih problemov.
 4. Vključevanje učencev v odločitve: Vključevanje učencev v odločitve, ki se tičejo njihovega šolskega okolja, bo pomagalo, da se naučijo reševati probleme in prevzemati odgovornost.
 5. Spodbujanje timskega dela: Spodbujanje timskega dela omogoča učencem, da delijo svoje ideje in se učijo reševati probleme skupaj z drugimi.
 6. Poučevanje upravljanja s tveganji: Poučevanje upravljanja s tveganji bo pomagalo učencem, da se naučijo prepoznavati in se spopadati s potencialnimi problemi.
1. Pozitivno mišljenje: Spodbujanje pozitivnega mišljenja lahko pomaga osebi, da se sooči z izzivi in se hitreje okreva po stresnih dogodkih.
 2. Socialne vezi: Imeti močne in podporno socialne vezi lahko pomaga osebi, da se počuti varne in podprte, kar lahko pomaga pri okrevanju po stresnih dogodkih.
 3. Sposobnost prilagajanja: Sposobnost prilagajanja, da se spremembam in izzivom, je ključnega pomena za rezilienco.
 4. Emocionalna inteligenca: Emocionalna inteligenca pomaga osebi, da se bolje spopada s čustvi in se hitreje okreva po stresnih dogodkih.
 5. Zdrav način življenja: Spodbujanje zdravega načina življenja, kot so zdrava prehrana, redna vadba in dovolj spanja, lahko pomaga osebi, da se bolje spopada s stresom.
 6. Učenje iz izkušenj: Spodbujanje učenja iz izkušenj in sprejemanje napak kot del procesa rasti, lahko pomaga osebi, da se hitreje okreva po stresnih dogodkih.
 7. Osredotočenost na trenutek: Osredotočenost na trenutek in sprejemanje trenutnega trenutka, lahko pomaga osebi, da se bolje sooči s trenutnimi izzivi in se hitreje okreva po stresnih dogodkih.

Pri otrocih in razvoju odpornosti pa je izjemnega pomena tudi vključujoče, varno in skrbno učno okolje, ki postavlja realno visoka pričakovanja, zagotavlja ustrezno pomoč in podporo, razvija vseživljenjske kompetence ter omogoča samostojno in aktivno participacijo. Gre tudi za spodbujanje ustvarjalne klime v šoli, osebne rasti, pozitivnega mišljenja, opolnomočenja, empatije.

Rezilientnost v izobraževanju najbolj spodbujajo kakovosten pouk, inkluzivni pristop, izkustveno učenje v varnem okolju, sodelovalno učenje in podpora pri doseganju ciljev.

Kljub temu so nekatere situacije za večino otrok in mladostnikov v šoli stresne:

- prvi šolski dan;
- spraševanje in preizkusi znanja;
- ponavljajoče se slabe ocene, neuspehi;
- govorne vaje, nastopi;

7. KOMPETENCA: ODPORNOST

Kompetenca odpornost - upravljanje s stresom in čustvom (tudi rezilenca, ang. »resilience«) je sposobnost prebaviti stres, prilagoditi se spremembam in se hitro okrevati po nepričakovanih ali travmatičnih dogodkih. Odpornost je sposobnost, ki jo imajo ljudje, da se prilagodijo in presejajo težave, ki jih srečujejo v življenju, in se vrnejo k normalnemu delovanju. Ključni dejavniki spodbujanja rezilientnosti:

- duševno ali telesno nasilje vrstnikov;
- konfliktni odnosi z učitelji;
- stalno spreminjanje učnih načrtov, pravil, meril, pogojev

Učitelj lahko s poznavanjem problema močno zmanjša občutek stresa za otroke v šoli. Mogoče vam bo v pomoč tudi priročnik z delovnimi listi za učence »Ko učenca stresa stres«, ki ga je razvil NIJZ: https://www.nijz.si/sites/www.nijz.si/files/uploaded/ko_ucenca_strese_stres.pdf

Strokovni članek: <https://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:DOC-T1AI25FF/33268fa2-d342-4cfd-bd7f-04ec9be93ecc/PDF>

8. KOMPETENCA: DELO V SKUPINI

Sposobnost dela v timu se lahko definira kot sposobnost posameznika, da sodeluje in deluje uspešno v skupini. To vključuje sposobnost komuniciranja, sodelovanja, reševanja konfliktov, usklajevanja, sprejemanja odločitev in deljenja odgovornosti. Sposobnost dela v timu je ključna za uspešno delovanje v večini poslovnih in družbenih okolij, saj večina projektov in nalog zahteva sodelovanje več ljudi.

KAKO LAHKO POMAGAMO UČENCEM RAZVIJATI SPOSOBNOST TIMSKEGA DELA:

1. Poučevanje komunikacijskih veščin: Poučevanje otrok o tem, kako komunicirati jasno in učinkovito, lahko pomaga pri delovanju v timu.
2. Timski projekti: Vključevanje otrok v timske projekte, ki zahtevajo sodelovanje in deljenje odgovornosti, lahko pomaga razvijati sposobnost dela v timu.
3. Reševanje konfliktov: Poučevanje otrok o tem, kako reševati konflikte in prilagajati različnim osebnim in profesionalnim stilom, lahko pomaga pri delovanju v timu.

4. Učenje iz napak: Spodbujanje otrok k sprejemanju napak kot del procesa učenja in rasti, lahko pomaga razvijati sposobnost dela v timu.
5. Poučevanje liderstva: Poučevanje otrok o liderstvu in motivaciji drugih, lahko pomaga razvijati sposobnost dela v timu.
6. Spodbujanje timskega duha: Spodbujanje timskega duha in podpore med otroki, lahko pomaga razvijati sposobnost dela v timu.
7. Praksa: Dajte otrokom priložnosti, da se udeležujejo različnih timskih aktivnosti, kot so športni timi, glasbeni timi, dramske skupine, itd.
8. Ocenjevanje timskega dela: Ocenjevanje otrok za timsko delo.

Današnji otroci so sposobni timskega dela, vendar je sposobnost dela v timu nekaj, kar se razvija s časom in prakso. Otroci se morajo naučiti komunicirati, sodelovati, reševati konflikte in sprejemati odločitve skupaj z drugimi. Te veščine se razvijajo skozi izkušnje v različnih kontekstih kot so šola, družina, prijatelji, športni in kulturni klubi. Poučevanje in spodbujanje timskega dela v šoli in drugih okoljih, lahko pomaga otrokom, da se razvijejo te veščine. Toda, če se otroci ne učijo teh veščin in ne dobijo priložnosti za prakso timskega dela, lahko težje delujejo v timu.

Ne smemo pozabiti, da se tudi kompetence nenehno spreminjajo, razvijajo in prilagajajo dinamičnemu okolju. Danes bi lahko rekli, da še bolj od timskega dela postaja pomembna sposobnost delovanja v virtualnih timih.

Sposobnost dela v virtualnih timih se lahko šteje za novo kompetenco, ki se je pojavila z razvojem tehnologije in spremembami načina dela. Virtualni timi so timi, ki delajo preko spleta in drugih digitalnih orodij, in zahtevajo posebne veščine za delo na daljavo, kot so sposobnost komuniciranja preko spleta, sposobnost dela v različnih časovnih pasovih in sposobnost upravljanja s tehničnimi težavami.

V današnjem svetu, kjer se vedno več poslov in projektov opravlja na daljavo, se sposobnost dela v virtualnih timih postaja vse bolj pomembna za uspešno delo v različnih panogah. Številne organizacije iščejo kandidate, ki imajo izkušnje s delom v virtualnih timih, saj se zavedajo, da je to kompetenca, ki bo vedno bolj potrebna v prihodnosti.

9. KOMPETENCA: KREATIVNOST / INOVATIVNOST

Kreativnost in inovativnost sta si podobni, vendar imata nekoliko drugačen pomen.

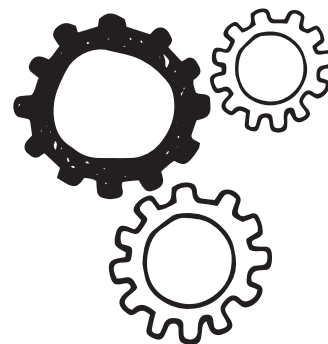
Kreativnost se nanaša na sposobnost generiranja novih in uporabnih idej, konceptov, tehnik ali procesov. To se lahko manifestira v različnih oblikah, kot so umetnost, oblikovanje, literatura, itd. Kreativnost je povezana s sposobnostjo mišljenja izven okvirov in sposobnostjo reševanja problemov na inovativen način.

Inovativnost pa se nanaša na sposobnost izvedbe novih idej in konceptov. Inovativnost vključuje sposobnost razmišljanja kreativno, vendar vključuje tudi sposobnost upravljanja z razvojem, implementacijo in vzdrževanjem novih idej. Inovativnost je povezana z inovacijami, ki lahko spremenijo poslovanje, industrijo ali družbo.

V kratkih besedah, kreativnost je sposobnost generiranja novih idej, medtem ko je inovativnost sposobnost, da te ideje tudi izpeljemo v prakso.

OBSTAJA VEČ TEHNIK ZA SPODBUJANJE KREATIVNOSTI IN INOVATIVNOSTI. NEKATERE OD NJIH SO:

- Mišljenje izven okvirov: Spodbujanje ljudi, da razmišljajo o stvareh na nov način in iščejo nove perspektive.
- Brainstorming: Skupinsko generiranje idej, kjer se vsi ljudje spodbujajo k razmišljanju na nov način.
- SCAMPER: Metoda, ki se uporablja za izboljšanje obstoječih izdelkov, procesov ali idej.
- Delo v multidisciplinarnih skupinah: Združevanje ljudi iz različnih področij, da prinesejo različne perspektive in ideje.
- Dajanje priložnosti za raziskovanje: Dajanje ljudem časa in priložnosti za raziskovanje in raziskovanje novih področij.
- Spodbujanje tveganja: Spodbujanje ljudi, da se odločijo za tveganja in poskušajo nove stvari.
- Spodbujanje učenja vseživljenjskega učenja: Spodbujanje ljudi, da se učijo skozi vse svoje življenje in pridobijo nova znanja in veščine.
- Spodbujanje kritičnega razmišljanja: Spodbujanje ljudi, da razmišljajo kritično in analitično o različnih temah in problemih.
- Spodbujanje podjetnosti: Spodbujanje ljudi, da razvijejo svoje lastne ideje in jih izvedejo v prakso.
- Spodbujanje učenja iz napak.

10. VPRAŠALNIK ZA SAMO OCENO KOMPETENC

Zavod RS za zaposlovanje je razvil spletni vprašalnik preko katerega lahko preverite svoje kompetence:

- Načrtovanje in organizacija
- Medosebne veščine
- Samoiniciativnost
- Odpornost
- Osebni razvoj
- Mreženje
- Vodenje
- Samozavest
- Samozavedanje
- Urejenost
- Prilagodljivost
- Reševanje problemov
- Uvajanje sprememb
- Timsko delo

Nedvomno bi lahko rekli, da tudi realna ocena svojih zmožnosti sodi med kompetence 21. stoletja.

Vprašalnik je na voljo tukaj:
<https://esvetovanje.ess.gov.si/Kaj-Znam/SplosneKompetence/Vpra-salnikiZaSamooocenoKompetenc/Default.aspx>

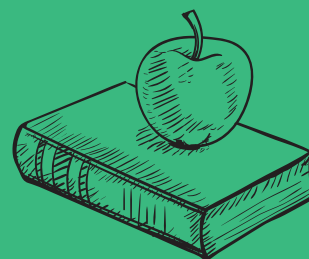

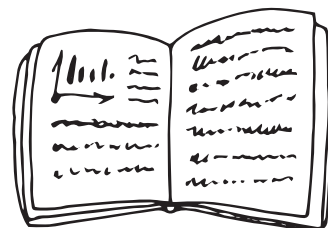
REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA KOHEZIJO
IN REGIONALNI RAZVOJ

Norway
grants

PREGLED IN ANALIZA UČNIH NAČRTOV OSNOVNA ŠOLA FRANCETA PREŠERNA

PREGLED IN ANALIZA UČNIH NAČRTOV NA OSNOVNI ŠOLI FRANCETA PREŠERNA

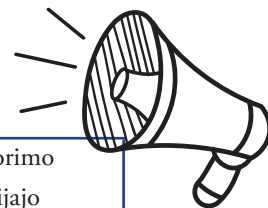
GROGRAFIJA, ZGODOVINA TER DRŽAVLJANSKA KULTURA IN ETIKA

<p>UČENJE UČENJA</p>	<p>Učenec:</p> <ul style="list-style-type: none"> • se samostojno, disciplinirano in samoiniciativno uči (učenje načrtuje glede na svoje obveznosti), se sodelovalno uči • uporabi predhodne geografske in splošne izkušnje in najde priložnosti za učenje v raznovrstnih življenjskih okoliščinah, • razume princip vseživljenjskega pridobivanja in uporabe novega znanja,
<p>KRITIČNO RAZMIŠLJANJE</p>	<p>Učenec:</p> <ul style="list-style-type: none"> • razvije zmožnost analize, sinteze in interpretacije uporabnih in verodostojnih informacij in dokazov iz različnih zgodovinskih virov in literature, ter zmožnost kritične presoje le teh • se spodbuja h kritičnemu, zlasti pa ustvarjalnemu odnosu do kulture. • se usposablja za kritično samostojno raziskovalno delo, • kritično spremljanja aktualna družbena, politična, ekonomska in ekološka vprašanja, • razpravlja o etičnih načelih, ki so podlaga človekovih in otrokovih pravic, • prepozna kršitev človekovih ali otrokovih pravic v medijskih zgodbah in v vsakdanjem življenju.
<p>SPREJEMANJE ODLOČITEV</p>	<p>Učenec:</p> <ul style="list-style-type: none"> • logično sklepa, išče ugotovitve in jih utemeljuje, • pozna možnosti za odločanje in soodločanje o razvoju domače pokrajine in tudi širše, • primerno svoji starosti prevzame odgovornost za prostorske spremembe. • oceni pomen ohranjanja in varovanja slovenske, evropske in svetovne kulturne dediščine ter okolja, • se usposablja za državljansko delovanje v skladu s temeljnimi etičnimi načeli
<p>PODJETNOST</p>	<p>Učenec:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pozna poglobitve prednosti, ki jih omogoča EU, • pozna možnosti za odločanje in soodločanje o razvoju domače pokrajine in tudi širše, • razvije zmožnost oblikovanja samostojnih sklepov, pogledov, mnenj, stališč, izvernih predlogov in rešitev, • razvije sposobnost samostojnega izbiranja in odločanja ter svoje poglede na zgodovino, • na primeru napiše načrt ukrepanja v okviru evropskih ustanov v primeru kršenja človekovih pravic,
<p>KOMUNIKACIJA</p>	<p>Učenec:</p> <ul style="list-style-type: none"> • svoje mnenje, znanje in poglede argumentirano predstavi svojim sošolcem. • se zaveda pomena znanja tujih jezikov in mednarodnega (jezikovnega) sporazumevanja, • komunicira z javnimi ustanovami in organi (na primer pri pridobivanju virov, urejanju dokumentacije). • razvijejo spretnost različnih oblik komunikacije (ustno, pisno, grafično, ilustrativno, z IT), • se spodbuja k medkulturnemu dialogu in pri mladih, oblikuje čut za etično, estetsko in duhovno dimenzijo. • se usposablja za sodelovanje z ustanovami, vladnimi in nevladnimi organizacijami (predstavniki civilne družbe) in društvi v ožjem in širšem okolju, • uporablja načela javnega razpravljanja in argumentiranja.

REŠEVANJE PROBLEMOV	<p>Učenec:</p> <ul style="list-style-type: none"> • najde, zbere in obdela ustrezne elektronske informacije, podatke in pojme (organiziranje, razlikovanje pomembnih od nepomembnih, objektivnih od neobjektivnih, resničnih od navideznih) in jih sistematično uporabi, • razloži, kako lahko vsak državljan vpliva na načrtovanje in razvoj svojega življenjskega okolja, • razvija čut za dolžnost in odgovornost ter odnos do svojih obveznosti, • razpravlja o konfliktu pravic.
KREATIVNOST / INOVATIVNOST	<p>Učenec:</p> <ul style="list-style-type: none"> • izraža znanje v besedni, pisni, grafični obliki in na druge različne oblike in načine, • na primeru napiše načrt ukrepanja v okviru evropskih ustanov v primeru kršenja človekovih pravic, • oblikuje samostojne sklepe, interpretacije, mnenja, stališča, poglede, izvirne predloge in rešitve. • razvija samostojnost in ustvarjalnost, • premisli o družbenih konfliktih ter možnostih in poteh za njihovo mirno reševanje.
ODPORNOST – UPRAVLJANJE S STRESOM IN ČUSTVI	<p>Učenec:</p> <ul style="list-style-type: none"> • razume narodno in kulturno pripadnost in vplive evropske ter svetovne kulture na različne narode, se zaveda smisla pripadnosti lokalni skupnosti, državi, EU, Evropi in svetu, pozna človekove pravice • spoštuje vrednote in zasebnost drugih in se ustrezno odziva na odklonilne družbene pojave ter razume pomen spoštovanja različnih vrednotami narodov in etničnih skupin, • pokaže solidarnost (na primer z empatijo) in skupno reši težave, • razvije pozitivna čustva do domovine, občutek pripadnosti svojemu narodu in državi ter ljubezen do njene naravne in kulturne dediščine, • se zaveda smisla pripadnosti lokalni skupnosti, državi, EU, Evropi in svetu, • spoštuje vrednote in zasebnost drugih in se ustrezno odziva na odklonilne družbene pojave ter razume pomen spoštovanja različnih vrednot narodov in etničnih skupin, • razmišlja o razmerah, v katerih živijo ljudje v različnih delih sveta, in o obeh za njihovo prihodnost, • se seznanja z etičnimi načeli, ki utemeljujejo demokratično odločanje, • presoja o stereotipnih predstavah o drugih in drugačnih, • prepozna kršitev človekovih ali otrokovih pravic v medijskih zgodbah in v vsakdanjem življenju. • razvije dovzetnost za različne poglede na zgodovino oz. interpretacije zgodovine ter razumejo, zakaj se pojavijo, • razvije zavest o narodni identiteti in državni pripadnosti, • poudari pomen pozitivnih kulturnih vplivov v okviru slovenskega naroda in s sosednjimi narodi, • oceni pomen ohranjanja in varovanja slovenske, evropske in svetovne kulturne dediščine ter okolja, • razvije sposobnost za razumevanje in spoštovanje enakopravnosti med spoloma, različnosti in drugačnosti, ver, kultur in skupnosti, • obsodi zločine proti človeštvu, genocide, holokavst in druge oblike množičnega kršenja človekovih pravic, • obsodi politične sisteme, ki kršijo človekove pravice, • na izbranih primerih iz zgodovine razvije poglede na svet, ki spoštujejo človekove pravice, enakost in demokracijo ter demokratično in odgovorno državljanstvo, • se spodbuja k medkulturnemu dialogu in pri mladih se oblikuje čut za etično, estetsko in duhovno dimenzijo.

DELO V SKUPINI	<p>Učenec:</p> <ul style="list-style-type: none"> • zmore se sodelovalno učiti (delo v skupini), • razlikuje odgovorno in neodgovorno ravnanje v skupini ter pridobiva izkušnje prevzemanja odgovornosti za obveznosti, • terensko delo omogoča učencem urjenje v opazovanju, primerjanje, logično sklepanje in posploševanje ter razvijanje sposobnost samostojnega izobraževanja iz različnih virov (literature, leksikonov, enciklopedij, atlasov, svetovnega spleta), sposobnost komuniciranja in sposobnost za delo v skupini. • uveljavlja demokratične postopke v okviru šole in kjer koli je to mogoče, • se vključuje v javno razpravo o skupnih zadevah oddelčne in šolske skupnosti.
-----------------------	--

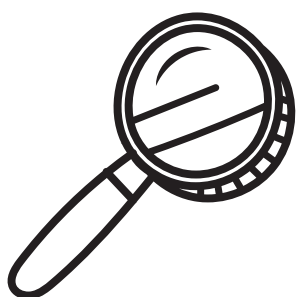
SLOVENŠČINA

UČENJE UČENJA	Učenci pri pouku slovenščine vsako leto deklamirajo izbrano pesem. Vedno se tudi pogovorimo o tem, kako se lahko lažje naučijo. Učni načrt predvideva deklamacije pesmi: Učenci razvijajo zmožnost doživljanja, razumevanja in vrednotenja umetnostnih besedil z glasnim branjem in pri tem zvočno (so)oblikujejo besedilno stvarnost: – razločno in doživeto glasno berejo/recitirajo/deklamirajo pesemska besedila.
KRITIČNO RAZMIŠLJANJE	<p>Učence in učenci razvijajo svojo sporazumevalno zmožnost tako, da kritično opazujejo svoje sporazumevanje in sporazumevanje drugih, ga vrednotijo in utemeljijo svoje mnenje; če je potrebno, predlagajo izboljšave in utemeljijo svoje predloge; vrednotijo svojo zmožnost kritičnega poslušanja oz. branja; vrednotijo učinek pridobljenega procesnega in vsebinskega znanja na svojo zmožnost kritičnega poslušanja oz. branja besedil.</p> <p>Učenci v propagandnih besedilih prepoznajo sredstva prepričevanja (morebitno manipulativnost). Pri književnosti je tudi vključeno kritično razmišljanje, npr. da so učenci do književnih oseb kritični, se živijo v književno osebo, ki je drugačna od njih, in so do nje kritični.</p>
SPREJEMANJE ODLOČITEV	<p>Učni načrt predvideva, da se mora učenec velikokrat odločati in to svojo odločitev ustrezno utemeljiti.</p> <p>Pri književnosti imajo učenci možnost izbire umetnostnega besedila.</p>
PODJETNOST	Te kompetence nisem zaznala v učnem načrtu. Bi jo pa lahko vpeljala pri obravnavi oglasnih sporočil ali pri obravnavi vrst pogovorov (prepričevalni, pogajalni pogovor).
KOMUNIKACIJA	Eden izmed temeljnih ciljev pri slovenščini je razvijanje sporazumevalne zmožnosti preko poslušanja, branja, govorjenja in pisanja.
REŠEVANJE PROBLEMOV	Pri pouku jezika se obravnavajo vrste pogovorov. Tukaj učenci usvojijo temeljna načela uspešnega pogovarjanja, k temu pa sodi tudi reševanje konfliktnih situacij, pogajanje in prepričevanje.
KREATIVNOST / INOVATIVNOST	<p>Veliko ciljev, povezanih s kreativnostjo, je pri književnosti.</p> <p>Učenci se živijo v književno osebo, ki je drugačna od njih; si oblikujejo domišljjsko predstavo književnega prostora.</p> <p>Pri razvijanju recepcijske zmožnosti s poustvarjanjem ob umetnostnih besedilih učenci sami oblikujejo besedilni svet, ustvarjajo nove književne osebe, pišejo nove prigode znanih književnih oseb, ustvarjajo nov domišljjski svet, pišejo nova pripovedna besedila na določeno temo ...</p>
ODPORNOST – UPRAVLJANJE S STRESOM IN ČUSTVI	Te kompetence nisem zaznala v učnem načrtu, se je pa velikokrat dotaknemo pri obravnavi raznih besedil, tako umetnostnih kot neumetnostnih, kjer je govora o obvladovanju stresa, pri književnosti o težavah med mladostnikih. Za domače branje imajo velikokrat knjige, ki vsebujejo tematiko, povezano s to kompetenco.
DELO V SKUPINI	Pri književnosti je velikokrat predvideno tudi delo v skupini, npr. pri razvijanju zmožnosti tvorjenja dramskih besedil učenci dramatizirajo pripovedno besedilo ali zaigrajo kratko radijsko igro.

BIOLOGIJA, KEMIJA IN NARAVOSLOVJE

UČENJE UČENJA	Načrtovanje lastnih aktivnosti, odgovornost za lastno znanje, samostojno učenje, razvijanje metakognitivnih znanj, razvijanje delovnih navad.
KRITIČNO RAZMIŠLJANJE	Vrednotijo lastno ravnanje in ravnanje drugih ter kritično presodijo ukrepe in preventivno obnašanje za ohranjanje lastnega zdravja in socialno odgovornost. Učenci razvijajo naravoslovne postopke, spoznavne procese (kompleksno mišljenje), kritično mišljenje in ustvarjalnost; Učenci udeležujejo razvijanje naravoslovno-matematične kompetence (zmožnosti) za razvoj kompleksnega in kritičnega mišljenja Razvijajo eksperimentalne spretnosti in raziskovalni pristopa, kar je zelo pomembno za uvajanje učencev v raziskovalno delo, saj jim omogoča sistematično navajanje na kritično vrednotenje rezultatov in izbranih metod eksperimentalnega dela ter iskanja predlogov za spremembe, dopolnitve ali nadgradnjo.
SPREJEMANJE ODLOČITEV	Učenci naj z vidika odgovornega odnosa do organizmov presodijo potrebe organizmov (npr. domačih) in predlagajo izboljšave. Znanje biologije naj uporabijo v različnih kontekstih za vrednotenje lastnega ravnanja in ravnanja drugih ter kritično presodijo ukrepe in preventivno obnašanje za ohranjanje lastnega zdravja in socialno odgovornost. Zavedanje vrednosti in občutljivosti naravnega in antropogenega okolja, oblikovanje pozitivnega in odgovornega odnosa do narave ter spoštovanja do vseh oblik življenja. Kemija oziroma kemijska znanja so nepogrešljiva v sodobni družbi in so temelj aktivnega državljanstva v skrbi za čim višjo raven vseobsegajoče kemijske varnosti in s tem trajnostnega razvoja družbe.
PODJETNOST	Učenci z vidika dobrobiti družbe in posameznika presodijo znanstvena spoznanja, njihovo uporabo in metode v medicini, biotehniki, genskem inženiringu in podobnih področjih. Ustvarjalnost, dajanje pobud, načrtovanje, organiziranje, vodenje, ocena tveganja, sprejemanje odločitev
KOMUNIKACIJA	Učenci sodelujejo v razpravah pri družbenih odločitvah (npr. odločitvah, ki vplivajo na trajnostni razvoj). Izvesti naj znajo postopek po navodilih, poročati o svojih eksperimentalnih metodah, opisati opazovanja, povzeti rezultate, poročati drugim učencem o raziskavah in razlagah. V različnih socialnih situacijah naj ustrezno komunicirajo, argumentirajo in ustrezno navajajo vire ter uporabijo ustrezne sheme, diagrame in simbolni jezik. Prepoznajo in analizirajo naj alternativne razlage in napovedi, poslušajo in spoštujejo razlage, sprejemajo zamisli, kritike in dvome drugih učencev, kritično vrednotijo alternativne razlage. Konstruktivno sporazumevanje pri sodelovanju v skupini, odgovoren odnos do skupnih nalog

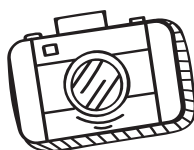
REŠEVANJE PROBLEMOV	<p>Učenci pri povezovanju dokazov z razlago kritično in logično razmišljajo, izbirajo relevantne dokaze za razlago konkretnega pojava, analizirajo rezultate preprostega poskusa, povzamejo rezultate, oblikujejo logične in argumentirane razlage za povezavo med vzrokom in posledico pri poskusu, pojasnijo vzroke za nepričakovane podatke oziroma rezultate.</p> <p>Naravoslovne vsebine naj učenci spoznavajo na resničnih primerih, izhajajoč iz neposrednega okolja in vsakodnevnih življenjskih izkušenj učencev .</p> <p>Sposobnost za prepoznavanje in razumevanje okoljske problematike ter odgovorno in aktivno sodelovanje pri razreševanju in trajnostnem oziroma sonaravnem razvoju</p> <p>Če želimo, da bo eksperimentalno raziskovalno delo resnično spodbujalo miselne in akcijske dejavnosti učencev, mora biti bolj odprto in problemsko zasnovano, povezano z življenjem in okoljem, v katerem živimo.</p>
KREATIVNOST / INOVATIVNOST	<p>Učenci naj znanje biologije uporabijo v različnih kontekstih za vrednotenje lastnega ravnanja in ravnanja drugih ter kritično presodijo ukrepe in preventivno obnašanje za ohranjanje lastnega zdravja in socialno odgovornost. Tudi pri doseganju drugih ciljev lahko učitelj samostojno vpelje krepitev te kompetence.</p>
ODPORNOST	/
DELO V SKUPINI	<p>Delo v skupini lahko organiziramo pri uresničevanju prav vseh ciljev pri pouku. Še posebej se ta kompetenca odraža pri terenskem, eksperimentalnem delu in pri praktičnih vajah. Prav tako se lahko krepri pri obravnavi nove učne snovi ali nadgradnji že osvojene snovi.</p> <p>Delo v skupini lahko organiziramo pri uresničevanju prav vseh ciljev pri pouku.</p> <p>Pri načrtovanju učnih oblik eksperimentalnega dela naj bo poudarek na samostojnem eksperimentalnem delu učencev (skupinsko delo, delo v dvojicah, individualno delo)</p>

MATEMATIKA

UČENJE UČENJA	<p>Pri pouku tako spodbujamo različne oblike mišljenja, ustvarjalnost, formalna znanja in spretnosti ter učencem omogočamo, da spoznajo praktično uporabnost in smiselnost učenja matematike.</p> <p>Učenci naj bi pri pouku razvili tiste kompetence, ki vodijo k sposobnostim za stalno učenje.</p> <p>Poleg matematične kompetence pri pouku matematike razvijamo tudi učenje učenja,</p>
KRITIČNO RAZMIŠLJANJE	<p>Učenci kritično razmišljajo o orodjih za prikazovanje podatkov in razvijajo kritični odnos do interpretacije rezultatov,</p>
SPREJEMANJE ODLOČITEV	<p>Zmožnost presoje, kdaj je informacija potrebna; presoja zanesljivosti pridobljenih rezultatov;</p>
PODJETNOST	<p>Poleg matematične kompetence pri pouku matematike razvijamo tudi podjetnost ...</p>
KOMUNIKACIJA	<p>Zbiranje, urejanje, strukturiranje, analiziranje, predstavljanje podatkov ter interpretiranje in vrednotenje podatkov oziroma rezultatov;</p> <p>Poleg matematične kompetence pri pouku matematike razvijamo tudi sporazumevanje v slovenščini, sporazumevanje v tujih jezikih,</p> <p>Učence navajamo na argumentirano sklepanje pri predstavitvi.</p>

REŠEVANJE PROBLEMOV	<p>Učenci razvijajo matematično mišljenje: abstraktno-logično mišljenje in geometrijske predstave; oblikujejo matematične pojme, strukture, veččine in procese ter povezujejo znanje znotraj matematike in tudi širše; spoznavajo uporabnost matematike v vsakdanjem življenju;</p> <p>Opredeljujemo jo kot sposobnost uporabe matematičnega načina razmišljanja za reševanje različnih matematičnih problemov in problemov iz vsakdanjega življenja.</p> <p>Učenci rešijo kombinatorične probleme, povezane z življenjskimi situacijami (sestava menija v restavraciji, sestava pohištva iz različnih kosov),</p> <p>Tehnologija zahteva vse manj rutinskih postopkov, ključnega pomena so razumevanje, medpredmetno povezovanje in uporaba matematičnega znanja ter zmožnost reševanja problemov. Pomembno je sklepanje, posploševanje, abstrahiranje, raziskovanje in reševanje problemov;</p>
KREATIVNOST / INOVATIVNOST	<p>Učenci spoznavajo matematiko kot proces ter se učijo ustvarjalnosti in natančnosti;</p> <p>Pri pouku tako spodbujamo različne oblike mišljenja, ustvarjalnost, formalna znanja in spretnosti ter učencem omogočamo, da spoznajo praktično uporabnost in smiselnost učenja matematike.</p>
ODPORNOST	<p>razvijajo zaupanje v lastne (matematične) sposobnosti, odgovornost in pozitiven odnos do dela in matematike;</p>
DELO V SKUPINI	/

DRUŽBA 4. IN 5. R

UČENJE UČENJA	<p>Poznajo in uporabljajo različne učne strategije, analizirajo in presojujejo njihovo učinkovitost, prepoznavajo lastni proces učenja</p>
KRITIČNO RAZMIŠLJANJE	<p>Prepoznajo in ocenijo svoje značilnosti (potrebe, želje, sposobnosti, cilje, osebni napredek idr.)</p>
SPREJEMANJE ODLOČITEV	<p>Razumejo smisel povezovanja družine (ljubezen, varnost, pomoč, sodelovanje,...), razlikujejo sestavine načina življenja (prosti čas, bonton, vsakdanjik, praznik, šege, navade, idr.)</p>
PODJETNOST	<p>Spoznajo pomen kritičnega odnosa do potrošništva. Vrednotijo urejenost domačega kraja z vidika različnih potreb ljudi, varovanja okolja ter naravne in kulturne dediščine.</p>
KOMUNIKACIJA	<p>Poznajo in uporabljajo različne veščine komuniciranja in sodelovanja.</p>
REŠEVANJE PROBLEMOV	<p>Poznajo formalne in neformalne načine usklajevanja interesov in reševanja sporov med ljudmi.</p>
KREATIVNOST / INOVATIVNOST	<p>Znajo skicirati preproste skice, zemljevide.</p>
ODPORNOST	/
DELO V SKUPINI	<p>Razumejo, kaj vpliva na družbeni razvoj, analizirajo in vrednotijo različne učinke družbenih sprememb (razvoj in napredek, družbene težave)</p>

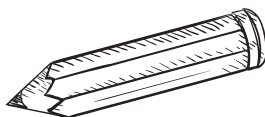
NARAVOSLOVJE IN TEHNIKA 4. IN 5. R

UČENJE UČENJA	/
KRITIČNO RAZMIŠLJANJE	Učenci znajo napovedati posledice človekovega nenehnega posega v naravno okolje in vrednotiti učinke. Znajo utemeljiti pomen ločenega zbiranja odpadkov.
SPREJEMANJE ODLOČITEV	Znajo presojati ustreznost končnega izdelka. Znajo brati načrt in ga udejaniti.
PODJETNOST	Izdelati in preizkusiti model vozička ter predlagati izboljšave.
KOMUNIKACIJA	Utemeljiti pomen trajnostnega razvoja. Napovedati posledice človekovega nenehnega posega v naravno okolje in vrednotiti učinke.
REŠEVANJE PROBLEMOV	Utemeljiti pomen varnostne čelade pri vožnji s kolesom ter pripenjanja varnostnega pasu v avtu.
KREATIVNOST / INOVATIVNOST	Načrtovati, izdelovati in preizkušati napravo za merjenje vetra in napravo, ki jo poganja veter. Pripraviti različne vrste jedi.
ODPORNOST - UPRAVLJANJE S STRESOM IN ČUSTVI	Utemeljiti, da so tudi sami odgovorni za svoje zdravje (varno sončenje, higiena). Razložiti, zakaj je zasvojenost z alkoholom, nikotinom ali mamili bolezen, ki ima hude posledice, ter da je zasvojenost lažje preprečevati kot zdraviti.
DELO V SKUPINI	V skupini gradijo modele zgradb na podlagi skice in jih primerjajo z z gradbo iz ožjega in širšega okolja.

GOSPODINJSTVO 5.R

UČENJE UČENJA	/
KRITIČNO RAZMIŠLJANJE	Preudarijo, ali ponujeni izdelek potrebujejo ali ne. Kritično sprejemajo sporočila oglasov.
SPREJEMANJE ODLOČITEV	Izvajajo vzdrževanje svojih oblačil.
PODJETNOST	Interpretirajo prednosti in pomanjkljivosti različnih oblik nakupov.
KOMUNIKACIJA	Razpravljajo o reklamnih sporočilih.
REŠEVANJE PROBLEMOV	Prepoznajo informativne, zavajajoče in z informacijami prenasičene oglase.
KREATIVNOST / INOVATIVNOST	Oblikujejo oglas za nek izdelek. Izdelajo praktičen izdelek.
ODPORNOST	/
DELO V SKUPINI	Primerjajo koristnost oglasov.

LIKOVNA UMETNOST 1. – 5. R

UČENJE UČENJA	/
KRITIČNO RAZMIŠLJANJE	Opazujejo in primerjajo zglede črt (linij) v naravi, okolju in v likovnih delih.
SPREJEMANJE ODLOČITEV	Izbirajo oblike, barve, velikosti in namenskosti risarskih podlag. Posnamejo digitalno fotografijo in na njej opazujejo različne barvne in svetlostne vrednosti.
PODJETNOST	Pri risanju uporabljajo tudi preprosta računalniška orodja.
KOMUNIKACIJA	Spoznajo delo kiparje in po možnosti obišejo njegov atelje. Načrtujejo kostum in sceno.
REŠEVANJE PROBLEMOV	Izkustveno mešajo barve in z njimi naslikajo sliko. Uporabljajo različne materiale in orodja za grafiko.
KREATIVNOST / INOVATIVNOST	Narišejo oblike z različnimi risarskimi materiali in pripomočki Na podlage različnih velikosti.
ODPORNOST	/
DELO V SKUPINI	Ob ogledu umetniških del se seznanijo z različnimi načini likovnega ustvarjanja. Izpeljejo postopke za izvedbo preprostih grafičnih tehnik (tisk s pechatniki, monotipija, šablonski tisk, tisk z različnimi predmeti in naravnimi materiali)

GLASBENA UMETNOST 1. – 9. R

UČENJE UČENJA	/
KRITIČNO RAZMIŠLJANJE	Predstavijo, izvedejo in vrednotijo lastne pevske dosežke.
SPREJEMANJE ODLOČITEV	Spoznavaajo in uporabljajo glasbene pojme ter z njimi izražajo zvočne zamisli.
PODJETNOST	/
KOMUNIKACIJA	Izvajajo rajalne igre, plese ter slovenske ljudske plese in plese drugih kultur ter narodov.
REŠEVANJE PROBLEMOV	Raziskujejo zvočnost glasbil ter ugotavljajo in opisujejo razlike.
KREATIVNOST / INOVATIVNOST	Spremljajo petje in izreko z lastnimi, otroškimi, ljudskimi... glasbili.
ODPORNOST	/
DELO V SKUPINI	Izvajajo rajalne igre, plese...

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA KOHEZIJO
IN REGIONALNI RAZVOJ

**ANALIZA KURIKULA
GLEDE NA IZBRANE KOMPETENCE
IN KOMPETENCE PO UČNEM NAČRTU
NA GIMNAZIJI FRANCETA PREŠERNA KRANJ**

POVZETEK ANALIZE IZBORA UČNIH NAČRTOV GLEDE NA IZBRANE KOMPETENCE

Na Gimnaziji Franceta Prešerna smo pregled in analizo učnih načrtov izvedli pri sledečih predmetih: biologija, fizika, zgodovina, slovenščina, španščina ter nemščina.

Ugotavljamo, da so projektne kompetence učenje učenja, kritično razmišljanje, sprejemanje odločitev, komunikacija, reševanje problemov in delo v skupini v učne načrte dobro vključene.

Tudi kompetence podjetnost ter kreativnost in inovativnost so v učne načrte večinoma vključene, čeprav je potrebno omeniti, da je razvoj in podpora teh kompetenc pri

dijakih v veliki meri odvisna tudi od posameznega učitelja. Veliko je namreč različnih projektov, ki podpirajo in razvijajo te kompetence, če ne že pri vseh dijakih, pa vsaj pri naboru posameznih dijakov.

Kompetenca odpornost-upravljanje s stresom in čustvi pa uradno v učnem načrtu ni vključena, oz. je prav tako odvisna od interpretacije učitelja in je povezana s temami ter vsebinami določene učne enote ali projekta. Kljub temu lahko povzamemo, da je ta kompetenca tista, ki se jo v učnem procesu najverjetneje najmanj razvija.

	UČENJE UČENJA	KRITIČNO RAZMIŠLJANJE	SPREJEMANJE ODLOČITEV	PODJETNOST	KOMUNIKACIJA	REŠEVANJE PROBLEMOV	KREATIVNOST IN INOVATIVNOST	ODPORNOST – UPRAVLJANJE S STRESOM IN ČUSTVI	DELO V SKUPINI
BIOLOGIJA	da	da	da	delno	da	da	delno	ne	da
ŠPANŠČINA	da	da	delno	da	da	da	da	ne	da
ZGODOVINA	da	da	ne/delno	da	da	da	da	ne	da
FIZIKA	ne	da	delno	da	da	da	delno	ne	da
SLOVENŠČINA	da	da	da	da	da	da	da	ne/delno	da
NEMŠČINA	da	da	delno	da	da	da	da	ne	da

BIOLOGIJA

Pri testni analizi učnega načrta za pouk biologije v gimnazijah (Vilhar s sod., 2008), ki je dosegljiv tudi na spletni povezavi: <https://dun.zrss.augmentech.si/#/> ugotavljamo, da so projektne kompetence učenje učenja, kritično razmišljanje, prejetanje odločitev, komunikacija, reševanje problemov in delo v skupini v učni načrt dobro vključene.

Kompetenci podjetnost ter kreativnost in inovativnost so v učni načrt biologije vključene le delno oz. niso (veliko je odvisno od posameznega učitelja), veliko je namreč različnih projektov s temi kompetencami, ki jih učitelji lahko vključimo v program in razvijamo, če ne že pri vseh dijakih, pa vsaj pri naboru posameznih dijakov, npr. v povezavi z projektom Mladi iznajditelji (izobraževalni program, katerega cilj je opremiti mlade s spretnostmi in znanjem za vodenje gibanja o sistemskih spremembah) in v programih ScienceJam (tekmovanja v znanstvenem podjetništvu, pri spoznavanju uporabe biološkega znanja v različnih tehnologijah) ter drugod.

Kompetenca odpornost-upravljanje s stresom in čustvi pa uradno v učnem načrtu niso vključene, oz. so prava tako odvisne od interpretacije učitelja in povezavi teme npr. s fiziologijo človeka (obravnavo živčevja, delovanja možganov, delovanjem telesa...).

Projektne kompetence lahko najdemo dobro definirane v Splošni cilji in kompetence, glavnih ciljih pouka biologije in podpoglavju razvijanja kompetenc v učnem načrtu.

Ob analizi učnega načrta biologije se pojavi pomislek, kako se bo na koncu vrednotila uspešnost implikacije omenjenih kompetenc, ter kako se bo le to lahko vrednotilo oz. preverjalo v primerjav s trenutnim stanjem? Kako se bo preverjalo uspešnost izvedbe projekta in kazalnikov teh kompetenc, saj gre za zelo specifične kompetence, ki so težko oz. praktično ne-merljive, predvsem pa zahtevajo veliko časa in veščin učitelja, ter interesa in samoiniciativnosti dijakov pri njihovi nadgradnji, metode preverjanja pa so težko objektivno standardizirane?

V mislih je potrebno imeti način dela, ki in spodbude, ki bodo dijake in učitelje spodbujale h uvajanju in krepitvi omenjenih, za celo življenje zelo pomembnih kompetenc.

Viri:

Mladi iznajditelji (Young Innovators). <https://www.climatehub.si/programi/young-innovators/>, <https://younginnovators.climate-kic.org/> zadnji dostop 15.8.2022

ScienceJam. <https://sciencejam.rc-nm.si/> zadnji dostop 15.8.2022

Vilhar B. s sod. 2008. UČNI načrt. Biologija [Elektronski vir] : gimnazija : splošna gimnazija. Ministrstvo za šolstvo in šport : Zavod RS za šolstvo, <http://www.mss.gov.si/fileadmin/mss.gov.si/pageuploads/podrocje/ss/programi/2008/>

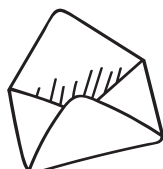
Digitaliziran načrt je dostopen tudi na povezavi: <https://dun.zrss.augmentech.si/#/> zadnji dostop 15.8.2022

ŠPANŠČINA

Operativni in procesnorazvojni cilji:

SPRETNOSTI	DIJAKI/DIJAKINJE:	PRI TEM UPORABLJAJO NASLEDNJE STRATEGIJE:
POSLUŠANJE	<ul style="list-style-type: none"> • poslušajo pogovor, • poslušajo/gledajo medije(oglas, film, popevka, poročila itd.), • poslušajo/gledajo gledališke predstave, javnega srečanja, zabave, itd.). Pri tem razberejo: <ul style="list-style-type: none"> – temeljno sporočilo, – določene podatke, – podrobnosti, – vsebino sporočila za uspešno vključitev v pogovor. 	Načrtovanje <ul style="list-style-type: none"> • uokvirjanje: opredeliti kognitivni okvir, ustvariti pričakovanja; Izvajanje <ul style="list-style-type: none"> • dedukcija: sklepati na podlagi sobesedila; Vrednotenje <ul style="list-style-type: none"> • testiranje hipotez: povezovanje sobesedila z okvirom;
BRANJE	<ul style="list-style-type: none"> • berejo za splošno razumevanje, • berejo za iskanje določene informacije, • berejo navodila, • uporabljajo priporočila, • berejo za zabavo. Pri tem razberejo: <ul style="list-style-type: none"> – temeljno sporočilo, – določene podatke, – podrobnosti, – vsebino sporočila za odziv. 	Samopreverjanje <ul style="list-style-type: none"> • ponoven pregled hipotez (izbira alternativnega okvira, če se interpretacija ne ujema s sobesedilom);
GOVOR	<ul style="list-style-type: none"> • glasno berejo, • poročajo s pomočjo zapiskov, • se vživljajo v vloge, • spontano govorijo, • pojejo, • igrajo. 	Načrtovanje <ul style="list-style-type: none"> • ponavljanje in priprava, • uporaba virov; • upoštevanje naslovnika oz. poslušalca, • prilagajanje naloge/sporočila;
PISANJE	<ul style="list-style-type: none"> • izpolnjujejo obrazec, vprašalnik, • pišejo krajši članek, • izdelajo plakat, • napišejo poročilo, izvlečke, • urejajo zapiske, • pišejo (e-)sporočila, (ne)uradno pismo, • pišejo po nareku, • upovedujejo nebesedne dele besedila (slika, glasba, gib, tabelni prikaz ...), • ustvarjalno pišejo (opise, pripovedi, mnenja, razprave, interpretacije). 	Izvajanje <ul style="list-style-type: none"> • kompenzacija, • vključevanje izkušenj, • eksperimentiranje (novi načini); Vrednotenje <ul style="list-style-type: none"> • preverjanje rezultatov; Popravljanje <ul style="list-style-type: none"> • vnašanje samo popravkov;

<p style="text-align: center;">GOVORNO SPORAZUMEVANJE</p>	<ul style="list-style-type: none"> • uporabljajo izmenjave v vsakdanjem življenju, • sodelujejo v naključnih pogovorih, • sodelujejo v informativnih pogovorih, debatah, intervjujih, • se pogajajo, dogovarjajo, • skupno načrtujejo, • sodelujejo pri uresničevanju skupnega cilja itd. 	<p>Načrtovanje</p> <ul style="list-style-type: none"> • uokvirjanje (izbrati dejavnost in opredeliti okvir/koncept), • zaznavanje vrzeli pri informaciji ali pri interpretaciji, • predvidevanje, domnevanje, • načrtovanje korakov;
<p style="text-align: center;">PISNO SPORAZUMEVANJE</p>	<ul style="list-style-type: none"> • izmenjujejo zapiske, • izmenjujejo izpiske, ko govorno sporazumevanje ni mogoče, • se dopisujejo (e-sporočila, chat, blogitd.), • pogajajo se pri dogovorih. 	<p>Izvajanje</p> <ul style="list-style-type: none"> • vključitev v govorno dejanje, • sodelovanje (medosebno, miselno, idejno), • predvidevanje nepredvidenih situacij, • prošnja za pomoč; <p>Vrednotenje</p> <ul style="list-style-type: none"> • preverjanje dejavnosti, • preverjanje učinka, uspeha; <p>Popravljanje</p> <ul style="list-style-type: none"> • dajanje pojasnil, • popravljanje
<p style="text-align: center;">POSREDOVANJE (MEDIACIJA)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • neformalno interpretirajo (za prijatelje, družino, goste, tuje goste, v kulturnih izmenjavah, s pomočjo plakatov itd.), • povzemajo (članki, povzetki različnih besedil), • preoblikujejo/reformulirajo informacije. 	<p>Načrtovanje</p> <ul style="list-style-type: none"> • uporaba/priklic notranjih virov (osnovnih vedenj), • izbira ustreznih pripomočkov, • priprava na tematski sklop (besedišče), • upoštevanje sogovornikovih potreb (potreb naslovnika), • določitev enote interpretacije; <p>Izvajanje</p> <ul style="list-style-type: none"> • predvidevanje poteka, • interpretacije v določenem času, • zaznamovanje sopomenk, • opiranje na močne točke, izogibanje pomanjkljivostim; <p>Vrednotenje</p> <ul style="list-style-type: none"> • preverjanje notranje zgradbe besedila (koherence); <p>Popravljanje</p> <ul style="list-style-type: none"> • izboljšanje koherence, sporočilnosti besedila s pomočjo pripomočkov (slovar, leksikon, medmrežje), • odpravljanje napak s pomočjo različnih virov.

SPLOŠNI CILJI/KOMPETENCE

Dijaki/dijakinje z učenjem tujega jezika razvijajo celostno zmožnost za medkulturno in medjezikovno komunikacijo. Za ta namen skladno razvijajo vse jezikovne zmožnosti: slušno, govorno, bralno in pisno. Z nadgrajevanjem le-teh se dijaki/dijakinje sistematično usposabljaajo za dejavne govorne in pisne stike z govorniki tujih jezikov, za samostojno uporabo tujega jezika pri pridobivanju podatkov iz pisnih in drugih virov ter za druge zahtevnejše govorne in pisne oblike sporočanja. Za boljše poznavanje družbenokulturnega ozadja jezikovnih rab dijaki spoznavajo z njimi povezane kulture različnih jezikovnih skupnosti. Zato splošni cilji predmeta vključujejo tudi razvijanje drugih ključnih kompetenc, še posebej medkulturne. Pouk španščine mora poteka celostno ter skladno zajemati vse kompetence in jih vzporedno razvijati.

Kompetence: sporazumevanje v tujem jeziku, sporazumevanje v maternem jeziku, medkulturna kompetenca – kulturna zavest in izražanje, učenje učenja, socialne in državljanske kompetence, digitalna pismenost, samoiniciativnost in podjetnost, matematična kompetenca ter osnove kompetence v znanosti in tehnologiji.

ZASTOPANOST IZBRANIH KOMPETENC V UN	
IZBRANE KOMPETENCE (PROJEKT) (DA/NE/DELNO)	
UČENJE UČENJA	da
KRITIČNO RAZMIŠLJANJE	da
SPREJEMANJE ODLOČITEV	delno
PODJETNOST	da
KOMUNIKACIJA	da
REŠEVANJE PROBLEMOV	da
KREATIVNOST IN INOVATIVNOST	da
ODPORNOST – UPRAVLJANJE S STRESOM IN ČUSTVI (RESILIENCE/ REZILENCA)	ne
DELO V SKUPINI	da

V učnem načrtu za predmet španščina v gimnazijah (Učni načrt. Španščina: gimnazija : splošna, klasična, strokovna gimnazija : obvezni ali izbirni predmet in matura. Ljubljana, Ministrstvo za šolstvo in šport, Zavod RS za šolstvo, 2008) so dobro zajete skoraj vse omenjene kompetence, razen sprejemanje odločitev, ki je zastopana delno in odpornost - upravljanje s stresom in čustvi.

Kompetenca sprejemanje odločitev je zastopana delno, saj kompetenca samoiniciativnost in podjetnost predpostavlja, da dijaki lahko predvidijo morebitne posledice sprejetih odločitev. Kar se pa tiče kompetence odpornost – upravljanje s stresom in čustvi, ta ni nikjer eksplicitno izražena, vendar predvidevamo, da jo lahko učitelji vključijo v pouk skozi učno temo zdravje. Poleg tega učni načrt predvideva medpredmetno povezavo s kroskurikularno temo vzgoja za zdravje.

Vrednotenje omenjenih kompetenc pri predmetu španščina je možno, saj že učni načrt predvideva, da mora učitelj/ učiteljica pri vrednotenju upoštevati celosten pristop: globalno vrednotenje sporazumevalne zmožnosti v tujem jeziku in vseh drugih zmožnosti, ki jih razvijamo pri pouku (npr. medkulturna, socialna, informacijska itd.). Poleg tega učni načrt predvideva tudi uporabo raznovrstnih oblik vrednotenja: samovrednotenje, vzajemno vrednotenje, vrednotenje projektnega dela, spremljanje in vrednotenje dijakovega napredka glede na zastavljene vmesne cilje, uporaba jezikovnega listovnika.

Vir:

Učni načrt. Španščina: gimnazija : splošna, klasična, strokovna gimnazija : obvezni ali izbirni predmet in matura. Ljubljana, Ministrstvo za šolstvo in šport, Zavod RS za šolstvo, 2008. Pridobljeno s un_spanscina_gimn.pdf (gov.si).

ZGODOVINA

Učni načrt je zasnovan procesnocijlno, kar omogoča ob tematski in izbirni zasnovanosti širših tem tudi večje vključevanje dejavnejših načinov učenja. Cilji širših tem so zasnovani dovolj splošno, da omogočajo profesorjem operacionalizacijo oziroma načrtovanje podrobno in konkretno opredeljenih operativnih ciljev pri sprotnih pripravah na pouk. Cilji širših tem izhajajo iz splošnih ciljev in iz ključnih kompetenc. Vključujejo cilje, ki se nanašajo na znanje in razumevanje zgodovinskega dogajanja (vsebinski cilji), cilje, ki vključujejo spretnosti in veščine (proceduralni cilji), in cilje, ki vključujejo razvijanje odnosov, ravnanja, naravnosti in stališč. Vsi trije sklopi ciljev omogočajo usvajanje vseživljenjskega znanja, zadnja dva sklopa pa tudi znanja, ki ni uporabno le pri pouku zgodovine, ampak tudi pri drugih predmetih, pri nadaljnjem študiju in v poklicnem življenju.

CILJI, KI SE NANAŠAJO NA RAZVIJANJE SPRETNOSTI IN VEŠČIN

Dijaki/-nje:

1. razvijajo sposobnosti časovnih in prostorskih predstav;
2. razvijajo spretnosti zbiranja in izbiranja, analize, sinteze, kritične presoje vrednosti in uporabnosti informacij in zgodovinskih virov;
3. se zavedajo relativnosti informacij;
4. oblikujejo samostojne sklepe in mnenja o zgodovinskih dogodkih, pojavih in procesih, stališča do njih in njihove interpretacije;
5. se učijo iz večperspektivnih zgodovinskih virov, ki so dostopni prek vključevanja IKT v pouk zgodovine;
6. razvijajo sposobnosti različnih oblik komunikacije (pisno, ustno, debatne tehnike, z uporabo IKT ...)

CILJI, KI SE NANAŠAJO NA RAZVIJANJE ODNOSOV, RAVNANJA, NARAVNOSTI, STALIŠČ

Dijaki/-nje:

1. razvijajo zanimanje za zgodovinsko preteklost in sedanost slovenskega naroda in njegovih dosežkov ter utrjujejo narodno zavest in zavest o državni pripadnosti;
2. poudarjajo pozitivne kulturne vplive znotraj slovenskega naroda in s sosednjimi narodi;
3. razvijajo individualno, narodno in evropsko identiteto;
4. ocenijo pomen ohranjanja slovenske, evropske in svetovne kulturne dediščine;
5. razvijajo odgovoren odnos do varovanja okolja in do ohranjanja kulturne dediščine;
6. prek izbranih primerov iz zgodovine razvijajo poglede na svet, ki spoštujejo človekove pravice, enakost in demokracijo ter demokratično in odgovorno državljanstvo;
7. obsodijo zločine proti človeštvu, genocide, holokavst in druge oblike množičnega kršenja človekovih pravic;
8. razvijajo sposobnost za razumevanje in spoštovanje enakopravnosti med spoloma;
9. razvijajo sposobnost za razumevanje in spoštovanje različnosti in drugačnosti ver, kultur in skupnosti;
10. razvijajo pripravljenost premagovati stereotipe in predsodke;

11. razvijajo odprtost do novih idej in previdnost pri izrekanju sodb;
12. razvijajo pozitiven odnos do raznolikosti, večkulturnosti in drugačnih družbenih modelov;
13. razvijajo sposobnost samostojnega izbiranja in odločanja ter svoje poglede na zgodovino;
14. razvijajo dovzetnost za različne poglede oziroma interpretacije ter razumejo, zakaj se pojavijo

KLJUČNE KOMPETENCE

Pri pouku zgodovine je mogoče razvijati vseh osem ključnih kompetenc za vseživljenjsko učenje, ki so zapisane v Priporočilu Evropskega parlamenta in sveta z dne 18. decembra 2006. V nadaljevanju navajamo, kako se lahko posamezne ključne kompetence za vseživljenjsko učenje uresničujejo pri pouku zgodovine (sporazumevanje v maternem jeziku, sporazumevanje v tujih jezikih, matematična kompetenca ter osnove kompetence v znanosti in tehnologiji, digitalna pismenost, učenje učenja, socialne in državljanske kompetence, samoiniciativnost in podjetnost, kulturna zavest in izražanje).

IZBRANE KOMPETENCE (PROJEKT)	ZASTOPANOST IZBRANIH KOMPETENC V UN (DA/NE/DELNO)	OPOMBA (POVEZAVA DO UN, NPR. STRAN, KOMPETENCA IZ UN ..)
UČENJE UČENJA	DA	2.4.5 Učenje učenja
KRITIČNO RAZMIŠLJANJE	DA	2.4.1 Sporazumevanje v maternem jeziku
SPREJEMANJE ODLOČITEV	NE oz. DELNO	
PODJETNOST	DA	2.4.7 Samoiniciativnost in podjetnost
KOMUNIKACIJA	DA	2.4.1 Sporazumevanje v maternem jeziku, 3.4.4 Digitalna pismenost
REŠEVANJE PROBLEMOV	DA	2.4.6 Socialne in državljanske kompetence
KREATIVNOST IN INOVATIVNOST	DA	2.4.7 Samoiniciativnost in podjetnost
ODPORNOST – UPRAVLJANJE S STRESOM IN ČUSTVI (RESILIANCE/ REZILENCA)	NE	
DELO V SKUPINI	DA	2.4.1 Sporazumevanje v maternem jeziku, 2.4.2 Sporazumevanje v tujem jeziku

Pri testni analizi učnega načrta za pouk zgodovine v gimnazijah (Učni načrt. Zgodovina: Gimnazija: Splošna gimnazija. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport: Zavod RS za šolstvo, 2008) ugotavljamo, da so projektne kompetence učenje učenja, kritično razmišljanje, podjetnost, komunikacija, reševanje problemov, kreativnost in inovativnost ter delo v skupini dobro vključene.

Kompetenca sprejemanje odločitev ni vključena v ključne kompetence za vseživljenjsko učenje. Vendar je vključena v cilje, ki se nanašajo na razvijanje odnosov, ravnanja, naravnosti, stališč, in sicer v točki 13, ki pravi, da dijaki razvijajo sposobnost samostojnega izbiranja in odločanja ter svoje poglede na zgodovino.

V učni načrt ni vključena kompetenca odpornost – upravljanje s stresom in čustvi. Kompetenca je sicer lahko vključena v povezavi z različnimi zgodovinskimi temami.

V učnem načrtu v poglavju 7. Vrednotenje dosežkov je zajeto tudi ocenjevanje zavzetih kompetenc. Učni načrt pravi, da na temelju opredeljenih področij preverjanja in ocenjevanja znanja ter opisu pričakovanih rezultatov si lahko profesorji samostojno pripravijo kriterije ali opisne kriterije za preverjanje in ocenjevanje znanja po posameznih širših temah ali jedrnih vsebinah oziroma za posamezne izdelke dijakov. Znanje se lahko preverja in ocenjuje tudi z alternativnimi oblikami, kot so npr. portfolio, različne debatne oblike, različni izdelki ... Torej, učitelji so pri ocenjevanju omenjenih kompetenc samostojni, vendar implikacija kompetenc zahteva veliko časa in veščin učitelja ter interesa in samoiniciativnosti dijakov.

Viri:

Učni načrt. Zgodovina: Gimnazija: Splošna gimnazija. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport: Zavod RS za šolstvo, 2008. Pridobljeno s un_zgodovina_280_ur_gimn.pdf (edus.si).

FIZIKA

Pri testni analizi učnega načrta za pouk fizike v gimnazijah (Planinšič s sod., 2008), ki je dosegljiv tudi na spletni povezavi, ugotavljamo, da so nekatere od izbranih kompetenc dobro zastopane, spet druge bolj površinsko oz. sploh ne. Pri pregledu je bilo ugotovljeno sledeče:

Projektne kompetence kritično razmišljanje, podjetnost, reševanje problemov in delo v skupini so v učni načrt dobro vključene.

Kompetenci sprejemanje odločitev ter kreativnost in inovativnost so v učni načrt fizike vključene le delno oz. niso (veliko je odvisno od posameznega učitelja), veliko je namreč različnih projektov s temi kompetencami, ki jih učitelji lahko vključimo v program in razvijamo, če ne že pri vseh dijakih, pa vsaj pri naboru posameznih dijakov, npr. šolski projekt Fizika v adventu, kjer se dijaki, ki imajo izbirni predmet fizika v 3. letniku razvijajo kompetenci kreativnosti in inovativnosti, prav tako je s šolskimi dejavnostmi v okviru pouka fizike nekaj dejavnosti, kjer dijaki razvijajo kompetenco sprejemanje odločitev (izbrani fizikalni eksperimenti v okviru projekta PODVIG).

Kompetenca odpornost-upravljanje s stresom in čustvi pa v učnem načrtu niso vključene, niti jih pri fiziki ne vključujemo.

Projektne kompetence so dobro definirane v splošnih ciljih in kompetencah, glavnih ciljih pouka fizike in pod poglavju razvijanja kompetenc v učnem načrtu.

Učenje učenja v učnem načrtu ni vključeno. Podariti pa je potrebno, da na šoli izvajamo obvezne izbirne vsebine z naslovom Učenje učenja. Torej se prav vsi dijaki srečujejo s temi vsebinami, torej je vključena tudi fizika. V sodelovanju z vodjo projekta se organizira delavnica, kjer se učenje učenja podari tudi za naravoslovje. Dijaki usvojijo specifične učenja naravoslovja.

Viri:

Planinšič G. s sod. 2008. UČNI načrt. Fizika [Elektronski vir]: gimnazija: splošna gimnazija. Ministrstvo za šolstvo in šport: Zavod RS za šolstvo, http://eportal.mss.edus.si/msswww/programi2018/programi/media/pdf/un_gimnazija/2015/UN-FIZIKA-gimn-12.pdf, zadnji dostop 7.9.2022

SLOVENŠČINA

Pri poskusu analize učnega načrta za pouk slovenščine v splošni, klasični in strokovni gimnaziji (Poznanovič Jezeršek in sod. 2008), ki je dosegljiv tudi na spletni povezavi ugotavljamo, da so projektne kompetence: učenje učenja, kritično razmišljanje, sprejemanje odločitev, komunikacija, reševanje problemov, kreativnost in inovativnost, odpornost – upravljanje s stresom ter čustvi in delo v skupini v učnem načrt v tej predvideni formulaciji le delno vključene.

Največkrat sta vključeni kompetenci učenja učenja in kritično razmišljanje. Slednji sta v učnem načrtu omenjeni na več mestih in v prav takšni formulaciji. Zasedimo ju že v samo opredelitvi splošno izobraževalnega predmeta slovenščina, in sicer v navedbi »Kritična refleksija obravnavanih pojmov prispeva še k razvijanju **kritičnega mišljenja in k učenju učenja** [podčrtala in krepko označila N. L.] (Poznanovič Jezeršek in sod. 2008), podobno lahko zasledimo tudi v poglavju splošni cilji/kompetence, kjer učni načrt navaja: »Predmet slovenščina omogoča razvijanje osebne, narodne in državljske identitete ter ključnih zmožnosti vse življenjskega učenja – predvsem sporazumevanje v slovenščini, socialno, estetsko, kulturno in medkulturno zmožnost, **učenja učenja**, digitalno pismenost,

samoiniciativnost, **kritičnost, ustvarjalnost, podjetnost** [podčrtala in krepko označila N. L.] ipd. » (Poznanovič Jezeršek in sod. 2008) V tem navedku lahko vidimo, da učni načrt poleg prej omenjenih kompetenc navaja tudi podjetnost in ustvarjalnost. Podobno lahko preberemo tudi v vrstici »Besedila poslušajo in berejo **razmišljujoče in kritično, razčlenjujejo in vrednotijo jih z različnih vidikov ter prepoznavajo morebitno manipulativnost.** [podčrtala in krepko označila N. L.]. Umeščanje prebranih/poslušanih besedil v časovni in kulturni kontekst spodbuja razvijanje in poglobljanje kulturne in medkulturne zmožnosti. (Poznanovič Jezeršek in sod. 2008). Takšne oziroma zelo podobne navedbe se navajajo tudi v nadaljevanju učnega načrta.

Nekaj besed bi namenili še kompetenci dela v skupini. Pri analizi učnega načrta se je pokazalo, da učni načrt namenja največ pozornosti skupinskemu delu v razdelku književnosti, predvsem pri vsakem posameznem poglavju obravnavanega literarno-zgodovinskega obdobja v del, ki predvideva prostoizbirna besedila za individualno in skupinsko delo ter aktualizacijo, ki je učnemu načrtu dodan kot njegova priloga.

Pri analizi se je pokazalo nekaj zelo pomembnega, in sicer dejstvo, da čeprav učni načrt izbrane kompetence projekta, ki so učenje učenja, kritično razmišljanje, sprejemanje odločitev, podjetnost, komunikacija, reševanje problemov, kreativnost in inovativnost, odpornost – upravljanje s stresom in čustvi ter delo v skupini dobesedno navaja le v posameznih primerih, lahko rečemo, da učni načrt za slovenščino v splošnem podpira vse našteje kompetence, saj je v učnem načrtu za slovenščino zelo veliko izbirnosti in s premišljeno dejavnostjo, lahko izberemo besedila, tako umetnostna kot neumetnostna kot umetnostnimi besedili. Pomembno je tudi poudariti dejstvo, da ima učitelj slovenščine precejšnjo avtonomijo pri izboru besedil za obravnavo, zato je mogoče sledenje izbranim kompetencam nekoliko lažje. Nekoliko več besed bi na tem mestu namenili kompetenci odpornost – upravljanje s stresom ter čustvi, ki sicer učni načrt ne navaja v taki obliki, bi pa poudarili, da je pri izbiri literarnih besedil veliko takšnih, ki govorijo o upravljanju s čustvi in stresom, pri čemer je eden izmed ciljev književnega pouka tudi poistovetenje dijaka oziroma dijakinje z doživljanjem literarne osebe, zato lahko sklepamo, da učni načrt zasleduje tudi to kompetenco, čeprav ni eksplicitno navedena.

Viri:

Mojca Poznanovič Jezeršek, dr. Martina Križaj Ortar, dr. Boža Krakar Vogel, Marija Končina, Suzana Krvavica, Mira Hedžet Krkač, dr. Tomo Virk, Stanislava Židan, Darinka Ambrož, Učni načrt Slovenščina [elektronski vir]: gimnazija: splošna, klasična, strokovna gimnazija: obvezni predmet in matura. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport: Zavod RS za šolstvo, 2008. dostopno na edus.si / dne, 8. 9. 2022.

NEMŠČINA

Pri testni analizi učnega načrta za pouk nemščine v gimnazijah (mag. Nada Holc s sod., 2008), ki je dosegljiv tudi na spletu (povezava) ugotavljamo, da je večina izbranih kompetenc dobro zastopanih.

PRI PREGLEDU JE BILO UGOTOVLJENO SLEDEČE:

Projektne kompetence učenje učenja, kritično razmišljanje, komunikacija, podjetnost, reševanje problemov, kreativnost in inovativnost ter delo v skupini so v učni načrt dobro vključene.

Kompetenca sprejemanje odločitev je v učni načrt nemščine vključena le delno oz. je odvisna od posameznega učitelja. Z vključevanjem v razne projekte, ki jih učni načrt tudi predvideva, lahko dijaki motivirano izvajajo naloge ter ob njih uporabijo predznanje, izkušnje in miselne procese kot so odločanje in načrtovanje. Iz tega lahko sklepamo, da je ta kompetenca delno zastopana tudi v učnem načrtu.

Kompetence odpornost-upravljanje s stresom in čustvi pa v učnem načrtu eksplicitno ne zasledimo. Kljub temu je potrebno omeniti, da dijaki v okviru projektnega dela razvijajo samovrednotenje, tolerantnost in potrpežljivost do sošolk / sošolcev. Poleg tega pa se dijaki v okviru vključevanja književnosti v pouk nemščine poskušajo vživeti v različne like in na ta način se naučijo spregovoriti tudi o svojih pričakovanjih, zanimanjih, problemih, hrkati pa spoznavajo svoje vrstnike in razvijajo čut za solidarnost ter načine kako se spoprijeti s vsakodnevnimi izzivi.

Viri:

Holc N. s sod. 2008. UČNI načrt. Nemščina [Elektronski vir] : gimnazija : splošna, klasična, strokovna gimnazija: obvezni ali izbirni predmet in matura. Ministrstvo za šolstvo in šport : Zavod RS za šolstvo, 2008

http://portal.mss.edus.si/msswww/programi2018/programi/media/pdf/ucni_nacrti/UN_NEMSCINA_gimn.pdf

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA KOHEZIJO
IN REGIONALNI RAZVOJ

**ANALIZA KOMPETENC 21. STOLETJA
V PROGRAMIH NEFORMALNEGA
IZOBRAŽEVANJA ZA MLADE**

ANALIZA KOMPETENC 21. STOLETJA V PROGRAMIH NEFORMALNEGA IZOBRAŽEVANJA ZA MLADE

Pričujoči dokument je poročilo o raziskavi programov neformalnega izobraževanja za mlade (konkretnije: programov mladinskega dela). Zanimalo nas je, na kakšne načine ti naslavljajo kompetence 21. stoletja, ki smo jih izbrali v okviru projekta School21. Te so: učenje učenja, kritično razmišljanje, sprejemanje odločitev, podjetnost, komuniciranje, reševanje problemov, kreativnost / inovativnost, odpornost in delo v skupini.

Preko izvedbe 7 polstrukturiranih intervjujev smo analizirali nekaj več kot 5% izvajalcev v polju mladinskega dela.

Ugotovili smo, da so ključni elementi pri naslavljanju omenjenih kompetenc: daljše dejavnosti, delo v skupinah, vključevanje mladih v vse tri faze učnega procesa, kakovostno in podporno mentorstvo, sprotno konkretno soočanje z izzivi in reševanje le-teh, odprtost učnega procesa navzven in skupen kakovostno preživet čas.

NAMEN RAZISKAVE

Namen raziskave je bi preveriti, v kolikšni meri in na kakšne načine (s kakšnimi pristopi) **programi neformalnega izobraževanja za mlade** naslavljajo **kompetence 21. stoletja**, ki smo jih identificirali v okviru projekta School21.

CILJNA SKUPINA RAZISKAVE

Za doseganje namena raziskave smo se osredotočili na raziskovanje akterjev v **mladinskem delu** – polju neformalnega dela mladih in za mlade, ki je opredeljeno v Zakonu o javnem interesu v mladinskem sektorju¹, posebej v njegovem 3. členu.

Mladinsko delo seveda ni edino polje neformalnega dela z mladimi. Dejavnosti neformalnega izobraževanja za mlade izvajajo tudi drugi akterji kot na primer centri šolskih in obšolskih dejavnosti, športna društva, izobraževalni zavodi (npr. poletne izobraževalne tabore).

Akterje na polju mladinskega dela pa smo za raziskavo izbrali, ker:

- so si med seboj dovolj sorodni, pa vendar pokrivajo raznolika področja (okolje, duševno zdravje, šport, neformalno izobraževanje, zaposlovanje, aktivno državljanstvo ...),
- pokrivajo celotno območje Slovenije in različne »profile« mladih (mlade z manj priložnostmi, mlade iz srednjega sloja, manjšine ...),
- je mladinski sektor pogosto nosilec inovacij pri delu z mladimi – pogosto se zgodi, da v šolski sistem vnaša nove metode, nove pristope,
- ima mladinski sektor kljub njegovi raznolikosti opredeljene standarde kakovosti, na evropski ravni² in na posameznih nacionalnih ravneh in/ali na ravni posamezne organizacije³,
- je mladinski sektor zakonsko definiran (s podeljevanjem statusa delovanja v javnem interesu na področju mladine, ki ga podeljuje Urad RS za mladino).

1

Zakon o javnem interesu v mladinskem sektorju najdemo na povezavi <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO5834>.

2

Opredelitev standardov kakovosti na ravni EU: https://ec.europa.eu/assets/eac/youth/library/reports/quality-youth-work_en.pdf

3

Na Socialni akademiji smo med drugim vodili mednarodni projekt ABC of Youth Work, katerega namen je bil opredeliti standarde kakovosti za delo s skupinami. Eden od ključnih rezultatov projekta: https://abc.socialna-akademija.si/wp-content/uploads/2018/07/O1-Quality-system_Youth_Work_Growth_Cycle_slovenian.pdf

Izvajalci mladinskega dela delajo z mladimi, ti pa so v Zakonu o javnem interesu v mladinskem sektorju opredeljeni s starostjo med 15 in 30 let. V zadnjih letih izvajalci opažajo, da se obdobje mladosti dejansko prične že prej, zato kljub navedeni zakonski omejitvi nekateri kot mladinsko delo »neuradno« opredeljujejo tudi dejavnosti z osebami nižjih starosti (npr. od 13 let naprej).

Izvajalcev mladinskega dela je v Sloveniji pribl. 120. V raziskavi smo zaobjeli nekaj več kot 5% akterjev.

METODOLOGIJA RAZISKAVE

Raziskavo smo izvedli preko polstrukturiranih **intervjujev**. Za ta namen smo izbrali sedem (7) organizacij ter se srečali z vidnejšo predstavnico / predstavnikom vsake od njih.

Predstavitvi projekta School21 je sledilo povabilo intervjuvanki / intervjuvancu k izbiri vzorčnega primera neformalnega izobraževanja mladih ali njegovega dela (v primeru, da je program obsežnejši⁴). Izbiri programa ali njegovega dela pa je sledil pogovor o tem, kako se posamezna kompetenca 21. stoletja odraža v izbranem programu.

Izvajanje intervjujev in analiza rezultatov sta bila seveda bolj časovno zahtevna kot bi bil pregled zapisanih kurukulov. Vendar pa smo se za to metodologijo odločili, predvsem iz dveh razlogov.

- **Kurikuli v mladinskem delu so zelo raznoliki** (nekateri obsegajo nekajdnevne dogodke s skupnim bivanjem mladih, drugi pa večletne izobraževalne poti; nekateri so zapisani kot učni cilji, drugi kot nabor vzgojnih načel ...)
- **Kurikuli v mladinskem delu se prepresto spreminjajo** in prilagajajo novim situacijam, projektom, potrebam, soustvarjajo pa jih vsakokrat na novo vključene skupine mladih (načelo »mladi za mlade«). Zato so tudi manj dosledno zapisani. Več znanja je »v glavah«, saj gre za izvajanje različnih variant, polje izvajanja pa je lahko zelo široko. Dodaten razlog za manj zapisanega je verjetno tudi prostovoljska narava mladinskega dela – velik del

⁴

Nekatere organizacije v mladinskem sektorju delujejo tako, da sočasno izvajajo več programov ali projektov neformalnega izobraževanja mladih. Pri tem program razumejo kot daljše dogajanje, projekt pa kot krajše dogajanje s fiksnima datuma njegovega začetka in konca (npr. projekt, trajajoč 18 mesecev). Druge organizacije pa celotno svoje delovanje razumejo kot en mladinski program, ki pa je sestavljen iz različnih elementov (primer: skavti ali taborniki izvajajo program po načelih skavske metode, elementi tega programa pa so tabori, srečanja, prostovoljno delo ...)

teh aktivnosti izvajajo prostovoljci, ki že po naravi manj zapisujejo kot so to dolžne osebe, ki za svoje delo dobivajo plačilo.

OGRODJE VPRAŠANJ ZA INTERVJUJE

- **Predstavitve intervjuvanca in izvajalca intervjuja.**
- **Kratka predstavitev projekta School21, njegovih namenov in financirjev.**
- **Povabilo k izbiri programa vaše organizacije, ki ga poznate, ste ga po možnosti osebno izvajali.**
 - o Program je lahko celoten program organizacije, lahko večdnevno usposabljanje, lahko nekaj med tema dvema ekstremoma. Pomembno pa je, da naslavlja potrebe mladih in da so mladi v njem ciljna skupina.
- **Predstavitve kompetenc 21. stoletja, opredeljenih v projektu.**
- **Za vsako kompetenco:**
 - o Kako se ta kompetenca odlikava konkretno v programu, ki ste si ga izbrali?
 - o v vsebini neformalnega izobraževanja,
 - o skozi izbrane pristope (metode, podajanje navodil, podporo s strani mladinskih delavcev).
 - o Možganska nevihta primerov, ko se je ta kompetenca pojavljala – in na kakšne načine?
- **Povzetek: Koliko je posamezna kompetenca prisotna? (osebna ocena intervjuvanca)**

Ogrodje vprašanj temelji na predpostavki, da se posamezna kompetenca v programu mladinskega dela verjetno uresničuje na dveh ravneh:

- preko **izbire vsebine** neformalnega izobraževanja (npr. delo v skupini kot tema neformalnega izobraževanja),
- preko **izbire metode**, pristopa k aktivnosti (npr. sistem vodov pri skavtskem tipu organizacij prispeva h krepitvi kompetence dela v skupini).

INTERVJUJAVNCI

Raziskava je obsegala sedem intervjuvancev iz sedmih organizacij, vsak si je izbral po en program neformalnega izobraževanja, kot je razvidno v spodnji tabeli:

ORGANIZACIJA	IZBRANI PROGRAM	OPOMBA
MEPI (MEDNARODNO PRIZNANJE ZA MLADE) (Neda Kajfež)	MEPI odprave Odprava je večdnevno bivanje na prostem in je ena od štirih »nalog«, ki jih mora vključena mlada oseba (v skupini) opraviti za pridobitev bronastega, srebrnega ali zlatega priznanja. Mladi odpravo sami načrtujejo, izvedejo in ovrednotijo.	Organizacija izvaja en glavni program, v katerega vključuje mlade, odprave pa so eden od štirih ključnih stebrov tega programa.
NEFIKS (Alenka Blazinšek)	Kolegice Program, namenjen mladim ženskam, iskalkam zaposlitve (kot rizični skupini), ki mlade preko metodologije študijskega krožka in eksterne mentoriranja privede do aktivne družbene participacije in aktivne vloge pri iskanju zaposlitve.	Organizacija izvaja sočasno več programov, namenjenih več ciljnim skupinam. Izbrani je eden izmed njih.
PINA (Maja Drobne)	Negovanje sveta Brezposelni mladi so izkusili 80-urno izkušnjo dela v nevladnih organizacijah ter pri tem skupaj z mentorjem izbrali problem, ki ga želijo v organizaciji rešiti.	Organizacija izvaja sočasno več programov, namenjenih več ciljnim skupinam. Izbrani je eden izmed njih.
SOCIALNA AKADEMIJA (Sabina Belo)	Inkubator 4.0 Projekt, namenjen brezposelnim mladim, ki jih je usposabljal za tri profile, obenem uporabne v kontekstu aktivnega državljanstva in iskane na trgu dela (družbeni pobudnik, trener/izobraževalec, vodja družbene kampanje).	Organizacija izvaja sočasno več programov, namenjenih več ciljnim skupinam. Izbrani je eden izmed njih.
ASEF (AMERICAN SLOVENIAN EDUCATIONAL FOUNDATION) (Jože Rožanec)	ASEF zgodbe Program, v okviru katerega mladi pripravljajo večere (srečanja) z uspešnimi podjetniki, znanstveniki ... ter jih intervjuvajo o njihovi karierni poti.	Organizacija izvaja sočasno več programov, namenjenih več ciljnim skupinam. Izbrani je eden izmed njih.
SKAVTI (Miha Ivanetič)	Skavtska metoda Celoten skavtski program temelji na 8 elementih skavtske metode, ki se pojavljajo tako na srečanjih, enodnevni izletih, večdnevni taborih in ostalih aktivnostih.	Organizacija izvaja en program za mlade, ki temelji na t. i. načelih skavtske metode. Izbrani program je bil kar celoten skavtski program
TIPOVEJ (Urška Česnik)	Mladi sooblikujejo mesta učenja Dve leti trajajoč projekt mladih iz 8 držav. V njegovem okviru so mladi rasli kot aktivni državljani in krepili svojo zaposljivost. Vključeval je treninge za vodje pobud, usposabljanje za zagovornišvo in mladinski forum.	Organizacija izvaja sočasno več programov, namenjenih več ciljnim skupinam. Izbrani je eden izmed njih.

REZULTATI

Rezultati raziskave so navedeni po posameznih kompetencah. Pri vsaki kompetenci so predstavljeni s tremi točkami:

- **Dejavnosti in pristopi** opisujejo načine, na kakšen način so skušali mladinski voditelji ali delavci v vlogi voditeljev ali mentorjev⁵ programa nasloviti posamezno kompetenco.
- **Vsebine** opisujejo snov, o kateri so voditelji / mentorji poročali, da so jo posredovali (ali jo posredujejo) mladim za naslavljanje te kompetence.
- **Povzetek** pa opisuje osebno analizo in premislek raziskovalcev na področju obravnavane kompetence.

Kot je bilo predstavljeno zgoraj, so intervjuvanci omejnili dejavnosti, ki so jih izvajali in pri premisleku o kompetencah izhajali iz njih. Sem ter tja je posamezni intervjuvanec omenil tudi več formatov dejavnosti. Najpogosteje so se pojavljali naslednji formati:

- večdnevna odprava v naravo (s prenočevanjem),
- tabor,
- večdnevno usposabljanje,
- praksa v drugih organizacijah,
- individualno mentorstvo s strani zunanjih oseb,
- projektno delo,
- prostovoljno delo,
- pripravljalni sestanki,
- starostno mešane male skupine,
- izvajanje zagovorniških kampanj,
- multimedijsko ustvarjanje,
- organiziranje dogodkov in ostalih dejavnosti za druge ciljne skupine.

Kljub temu, da so osrednja tematika projekta Schol21 dejavnosti na prostem, v tej raziskavi namenoma

⁵

V mladinskem sektorju sta najpogostejša izraza za mlade ali odrasle izvajalce programov mladinski voditelji in mladinski delavci. V tej raziskavi pa povečini uporabljamo splošnejša izraza mentor in voditelj programa.

nismo intervjuvali le predstavnikov organizacij, ki svoje dejavnosti izvajajo v velikem deležu v naravi. K temu sta nas vodila predvsem dva razloga: 1) Takšnih organizacij v Sloveniji ni veliko in 2) tudi pri analizi formalnega izobraževanja smo želeli analizirati, kako kurikuli na splošno naslavlajo te kompetence, ne le, kako jih naslavlajo znotraj dejavnosti na prostem.

V nadaljevanju so analizirane posamezne kompetence.

UČENJE UČENJA

DEJAVNOSTI IN PRISTOPI

- učenci vzamejo projekt »v svoje roke« - pri tem jim lahko služi določen vnaprej pripravljen okvir, npr. »10 korakov do uspešno izvedenega projekta«,
- učenci sami izberejo namene in cilje učne aktivnosti,
- evalvacija učnega procesa skupaj z učenci,
- izpolnjevanje učnega dnevnika (v aplikaciji),
- priprava končnega poročila po (večdnevni) aktivnosti s strani učencev – ga tudi predstavijo določeni vnaprej izbrani ciljni skupini,
- učne značke (ozaveščanje, kaj znaš in kako lahko to uporabiš v praksi),
- »uporabiti« avtoritete (npr. osebe iz poslovnega sveta) kot mentorje v učnem procesu,
- na začetku naj bodo učenci nekoliko bolj prepuščeni sami sebi – prevzemanje odgovornosti za svoje učenje,
- uporaba raznolikih učnih metod – učenci tako testirajo različne in spoznavajo svoje načine učenja,
- snovanje učne izkušnje – učenci snujejo učno izkušnjo za druge in tako ozaveščajo elemente, ki njih in druge podpirajo pri učenju,
- vodenje tima (skupine) učencev,
- starejši člani poučujejo mlajše.

VSEBINE

- Kateri elementi vplivajo na moje učenje?

- Razlaga, kaj ta kompetenca sploh pomeni.
- Ozaveščanje o pomenu vseživljenjskega učenja.
- Ozaveščanje o pomenu učenja v informacijski dobi – iskanje, izbor informacij, preverjanje ...
- Ozaveščanje o raznolikosti učnih stilov pri posameznikih.

POVZETEK

Izvajalci na polju neformalnega izobraževanja pri delu z mladimi kompetenco učenje učenja naslavljajo:

- **z vključevanjem mladih v vse tri faze učnega procesa:** njegovo načrtovanje, izvedba in tudi vrednotenje; predvsem pri vrednotenju in prepoznavanju učnih učinkov je razvitih kar nekaj zanimivih in uporabnih pristopov: učne značke, kot npr. priprava in predstavitev poročila.
- **z vključevanjem mladih v poučevanje drugih** (npr. starejši poučujejo mlajše, predstavitev poročila mladih, ki so bili na večdnevni odpravi, skupinsko delo in z njim povezano vrstniško vodenje skupin ...),
- **z individualnim pristopom**, predvsem z vpeljevanjem mentorstev,
- **s preizkušanjem in vrednotenjem raznolikih učnih metod**, pri čemer mladi razvijajo občutek za načine učenja, ki so jim blizu in tiste, ki jim niso tako blizu,
- **z ozaveščanjem o procesih učenja** (elementi, njegova vseživljenjskost, učenje kot proces, delo z informacijami ...)

KRITIČNO RAZMIŠLJANJE

DEJAVNOSTI IN PRISTOPI

- odzivanje na stvari, ki se pojavijo »sproti«, npr. vandalizem - fasilitiranje s strani mentorja,
- vprašanje: »Ali se s tem, kar tu počnemo, srečujete tudi izven svojega izobraževanja?«,
- medpredmetno povezovanje (spodbujanje tega pri povezovanju s šolami),

- razbiranje potreb in analiza stanja – pri aktivnem delu mladih,
- ob vpeljavi mentorstva: kritično razmišljanje o potrebah in morebitnih pomanjkljivostih mentorja – ne ga »kovati v zvezde«,
- organizacija kampanj (socialni marketing) – po tem tudi podajanje priporočil za odločevalce,
- iskanje ustreznih in verodostojnih informacij,
- ob poglobljanju v posamezno vsebinsko področje: poglobljanje tudi v trenutno aktualna pereča vprašanja tega področja, njegovi perspektivi, viziji,
- srečevanja mladih in odločevalcev (mladi lahko predlagajo teme, postavljajo vprašanja, izražajo stališča ...)

VSEBINE

- Narava, varstvo okolja, trajnost,
- Kritično vrednotenje notranje motivacije za učenje in delovanje (prispevek k organizaciji),
- Skupno branje knjige Mladina 2020 in razprava o njej (tudi izražanje nestrinjanj).

POVZETEK

Zanimivo je, da je bilo na tem področju izraženih relativno malo konkretnih dejavnosti in pristopov, ki splošni javnosti še ne bi bili poznani. Najpogosteje se pristopi osredinjajo okoli **vprašanj**, s katerimi vodja, mentor ali fasilitator skuša doseči kritično razmišljanje. Pri tem se kot izhodišče lahko uporabi (nepričakovana) situacija, ki se je zgodila med aktivnostjo, lahko pa so vprašanja pripravljena vnaprej.

Prevpraševanje se pogosto uporablja tudi v drugih kontekstih, npr. ko mladi sami izvajajo projekt, se jih spodbuja h kakovostni analizi stanja. Ob stiku z zunanjimi osebami pa se uporablja za razbijanje stereotipov o njih – mladi nanje lahko gledajo kot na »popolne« ali »nedosegljive«.

Dvakrat se je kot pristop h kritičnem mišljenju v vzorcu pojavilo **izvajanje zagovorniških kampanj**. Ta dejavnost res vključuje veliko elementov kritičnega razmišljanja, npr. prebiranje podatkov, kritično vrednotenje le-teh,

prioritiziranje informacij, predstavljanje ustreznih informacij javnosti ...

SPREJEMANJE ODLOČITEV

DEJAVNOSTI IN PRISTOPI

- skupinsko postavljanje (skupnih) ciljev,
- individualno odločanje o udejstvovanju v učnem procesu (npr. na katerem področju želim rasti, kateri izziv osebnega napredovanja izbrati, kaj bo moj osebni projekt?),
- delitev vlog v skupini (kdo bo vodja, kdo bo moderiral dogodek, kdo bo poskrbel za ambient ...)
- igre, v katerih se je potrebno odločati,
- večdnevna odprava ali tabor v naravi (spodbuja neprestano sprejemanje odločitev v nepredvidenih situacijah -),
- formirati mlade tudi, da bodo stali za sprejetimi odločitvami.

VSEBINE

- Kako izraziti svoje mnenje, da bo sprejeto in razumljeno; kako s tem vplivati na skupno odločitev?

POVZETEK

Sprejemanje odločitev se v kurikulumih neformalnega izobraževanja mladih dogaja predvsem okoli dveh izzivov:

- **Sprejemanje odločitev o udejstvovanju v učnem procesu.** To je lahko individualno (kakšno vlogo želim imeti, kakšen cilj si želim postaviti) ali skupinsko – pri čemer pa so, glede na individualno, potrebne še dodatne zmožnosti posameznika.
- **Sprejemanje odločitev v nepredvidenih situacijah.** Najboljši poligon za nepredvidene situacije je prav narava oz. dejavnosti na prostem, posebej večdnevne.

Za mlajše udeležence v učnem procesu lahko odločitve brez večjega tveganja v veliki meri simuliramo, npr. z izvajanjem **iger**, v katerih bodo odločitve potrebne.

Kot zanimivo vprašanje pa se je izkazalo, kako podpirati mlade, da odločitev ne bodo le sprejemali ampak (kasneje) tudi **vztrajali** pri izvajanju sprejetih odločitev.

PODJETNOST

DEJAVNOSTI IN PRISTOPI

- Spodbude k proaktivnosti (v organizaciji; npr. s svojimi idejami, povezovanjem ljudi med seboj ... - lahko je le en majhen korak). Spodbujanje k skromnim začetkom (vsaka pot se začne s prvim korakom).
- Povezovanje podobno mislečih oseb v skupine (s podobnimi idejami).
- Postavljanje ciljev.
- Razvoj ideje od prve zamisli do realizacije.
- Stopiti v stik z osebo, ki je prej nisi poznal/-a in ima določeno družbeno vlogo.
- Iskreni pogovori s podjetniki – kakšni so bili njihovi začetki, s čim so se srečevali?
- Dobrodelne akcije skupin mladih (npr. zbiranje denarja s peko piškotov...)
- Projekti skupin – odzivanje na neko socialno potrebo z načrtovanjem in potem izvedbo malega projekta.
- Nagovarjanje odločevalcev z razvitimi rešitvami, predstavljanje rešitev odločevalcem.

VSEBINE

- Podjetniški začetki, padci, vztrajanje ...

POVZETEK

Obstaja nevarnost, da bi podjetnost (pre)hitro zamešali z ožjim področjem – podjetništvom. Podjetnost je veliko širša in jo lahko apliciramo tudi v prostovoljstvo, socialno delo in osebno življenje.

Kot temeljno sestavino podjetništva izvajalci mladinskega dela omenjajo **proaktivnost**, ta pa se naslavlja na različne načine. Izvajalci jo pogosto povezujejo s tistim, kar

bi lahko imenovali **zapuščanje cone udobja**, npr. stopiti v stik z neznano osebo, predstavitev ideje odločevalcem, zavzemanje vloge v skupini ... Za vadbo takšnih kompetenc so smiselne **daljše in kompleksnejše naloge**, npr. razvoj ideje od začetka do realizacije, dobrodelni projekti ipd. Te pa morajo biti seveda podprte z dobrim **mentorstvom**.

Navdihujoče so tudi zgodbe podjetnikov ali oseb, ki so v življenju že nekaj dosegle.

KOMUNICIRANJE

DEJAVNOSTI IN PRISTOPI

- V veliki meri se dogaja skozi življenje in delovanje mladih v skupinah, ki jih ti vodijo sami,
- ob projektnem delu v skupini se raziskovanje in prilagajanje osebnega načina komuniciranja zgodi posredno,
- posredovanje vodje / mentorja v primeru konfliktov – na način fasilitacije,
- identifikacija želja in potreb učencev skozi pogovor – s tem se mladi učijo tudi ozaveščanja ter ubeseditve želja in potreb,
- vsakodnevne večerne refleksije (na večdnevnih dogodkih),
- postavitve neformalnega učnega okolja (stolov in miz, pa tudi drugih elementov), ki lahko spodbujata komuniciranje ali pa ga zavira,
- simulacija težjih komunikacijskih situacij (npr. telefonski pogovor za službo, težak sestanek ...),
- javni nastopi, tudi pred »zunanji« - vadba komunikacije navzven,
- moderiranje javnih prireditev ter ob tem pozornost na različne elemente le-tega (predstavitve gostov, povratna informacija, vključevanje udeležencev, vrste postavljenih vprašanj ...),
- »youth reporterji« - za poročanje na spletnih socialnih omrežjih – na ta način se z dogodkov poroča skozi oči mladih.

VSEBINE

- Učenje komunikacije preko videa.

POVZETEK

Kompetenco komuniciranja izvajalci mladinskega dela naslavlja skozi **notranje komuniciranje v skupinah mladih** in skozi **komuniciranje z zunanjimi javnostmi**.

Notranje komuniciranje je bolj pogosto in vključuje elemente kot na primer razbiranje potreb skozi pogovor, fasilitiranje v primerih konfliktov ali večerne refleksije.

Zunanje komuniciranje pa običajno izvajajo proti koncu daljših projektnih aktivnosti, ko je smiselno rezultate dela predstaviti drugim ciljnim skupinam ali pa zaradi kakšne druge potrebe priti v stik z njimi. Od pristopov k zunanemu komuniciranju so bili navedeni na primer video, javni dogodki, mladi poročevalci z dogodkov za socialna omrežja.

Podpora zunanemu komuniciranju lahko poteka na primer tudi preko simulacijskih vaj težkih pogovorov ali javnih dogodkov (igre vlog).

REŠEVANJE PROBLEMOV

DEJAVNOSTI IN PRISTOPI

- Vprašanje mentorja: »Kaj vse bi šlo lahko narobe in kako bomo to reševali?« v času načrtovanja večjega dogodka, projekta ...
- Pogostejše vključevanje mentorja v pripravljanih kontekstih (npr. na poskusni odpravi se mentor vključuje pogosteje, kot se bo, ko bo šlo »zares«).
- Pomoč mentorja v obliki zastavljanja korakov do rešitve nekega problema, ki se zdi na začetku prevelik.
- Simulacijske vaje (kot da je prišlo do problema, načrtno nastavljanje »igranih« problemov).
- Problem postavljen kot izhodišče celotnega daljšega angažmaja mladih (problemsko učenje, daljši angažma mladih v funkciji reševanja problema) – probleme lahko »razpišejo« druge organizacije, lahko pa motivacija za njihovo reševanje prihaja od mladih.

- Sodelovanje z »zunanjo osebo« pri reševanju problemov (»accountability«)
- Mentalni premik: od problema (ki je težko rešljiv) k izzivu (ki ga želimo rešiti).
- Iz problema naredimo igro ali zabavo (npr. kopanje jarkov na taboru pred nevihto je lahko sila zabavno).
- Vodja / mentor pogosto ob pojavitvi problema želi tega reševati pretežno sam. Pomembno pa je, kjer je to mogoče, da se od njega nekoliko odmakne in v reševanje vključi mlade.

VSEBINE

- Projektno načrtovanje na osnovi analize potreb.

POVZETEK

Večina izvajalcev mladinskega dela to kompetenco naslavlja skozi mentorstvo. **Mentorstvo** v procese vstopa v različnih situacijah, tako preden se problem pojavi (predvidevanje), kot tudi po tem, ko se pojavi (realen) problem, ali pa ob problemu, ki ga skupine simulirajo.

Verjetno to kompetenco lahko najbolj celostno naslavljamo skozi problemsko učenje, torej takrat, ko je **reševanje problema** obenem tudi glavna dejavnost. Izvajalci so izrazili reševanja problemov, ki so jih izrazili **mladi sami**, pa tudi reševanje problemov, ki so jih izrazile **zunanje osebe**. Slednji so verjetno z vidika zahtevanih kompetenc (in posledično tudi z vidika učnih učinkov) kompleksnejši, saj poleg domenskega znanja o problemu praviloma zahtevajo tudi višje komunikacijske sposobnosti.

Vodje / mentorji pri naslavljanju te kompetence uporabljajo različne pristope, npr. predvidevanja rizičnih situacij vnaprej, simulacijske vaje, pogostejše ali redkejšje vključevanje v skupino mladih ... Pomembno pa je, da **problema ne vzamejo za svojega** ampak se uspejo, kjer je to le mogoče, od njega nekoliko odmakniti in pustiti mladim, da ga rešujejo čim bolj sami, seveda ob njihovi podpori.

KREATIVNOST / INOVATIVNOST

DEJAVNOSTI IN PRISTOPI

- Mentor ob izzivih ne daje receptov ampak pušča prostor odprt (ob zagotavljanju čustvene in fizične varnosti).
- Organiziranje javnih dogodkov lahko sprošča veliko kreativnosti (darilca, opremljanje prostora ...) Ni pa to zame tista prava kreativnost. V »pripravo darilca« lahko hitro padeš, ključna vprašanja, s katerimi lahko mentor spodbuja, pa so: »S čim želiš oditi z dogodka?« in podobna.
- Snemanje promocijskega videa, promocijskih sporočil za kampanjo.
- Ustvarjanje delavnic za druge.
- Veseli večeri, skeči, improvizacije.
- Kreativne tehnike, npr. design thinking, embodiment, LEGO, koncept »citizen science«, de Bonove tehnike.
- Pogovori z ustvarjalnimi osebami, ki izstopajo v družbi.

VSEBINE

- Postavljanje zgradb iz lesa v naravi.
- Delanje namazov iz zelišč.

POVZETEK

Iz analize se zdi, da je tudi pri tej kompetenci ključna **drža mentorja**. Ne gre toliko za uporabo **kreativnih tehnik** (ki so tudi pomembne in so jih nekateri intervjuvanci omenili kar nekaj - popisane so zgoraj).

Bolj gre za držo **»odprtega prostora«**, kjer se ne pričakuje vnaprej predpisanih »pravilnih« odgovorov, ampak se namesto tega ponuja varnost za raziskovanje in eksperimentiranje.

Iz analize bi lahko sledilo, da poznamo **dve vrsti kreativnosti**, prva se veže bolj na umetniško ustvarjanje, druga pa na izbiro strategij za reševanje problemov, za ustvarjanje novega tudi v širšem (ne le umetniškem) smislu.

Nabor nalog, ki jih lahko mladi opravijo z vidika kreativnosti, je zelo širok, od organiziranja zabavnih večerov, preko postavljanja zgradb in iskanja hrane v naravi, do organiziranja dogodkov za širše ciljne skupine, pa tudi multimedijev.

ODPORNOST (STRES, ČUSTVA)

DEJAVNOSTI IN PRISTOPI

- Daljša skupna bivanja (npr. 7-10 dni je dovolj): pokaže se, kdo si, pojavljajo se konflikti zaradi različnosti.
- Ustvariti (malo) skupino (= tim) mladih, ki si med seboj zaupajo, gredo skupaj skozi različne preizkušnje (običajno skozi skupni projekt). V takšnih skupinah so drug drugemu opora bolj kot bi lahko bil opora vodja ali mentor.
- V preizkušnjah nuditi mladim občutek, da smo kot mentorji z njimi na vsakem koraku.
- Prisotnost mentorja ob naporih (npr. v naravi, na daljših pohodih, v vremenskih nepretilikah...)
- Biti kot mentor pozoren na različne člane ekipe – koliko je posameznik že obremenjen z nalogami in kdo ima še »prostor«.
- Osebno spremljanje – vsaka mlada oseba ima med mentorji / voditelji enega »zaupnika«, s katerim se (npr. na dnevni ali tedenski ravni – odvisno od formata aktivnosti) kontinuirano srečuje.
- Pogovori 1 na 1 (mentor in mlada oseba).
- Ozaveščanje o doseženem uspehu - kljub težavam. S tem krepitev pozitivne samopodobe (»zmorem več, kot sem mislil/-a, da zmorem«).
- Letna evalvacija, npr. preko vprašanj: »Kje si najbolj užival, kje čutiš največjo rast, kje največjo strast?«
- Zahtevati vztrajanje – daljši angažma mladih na določeni tematiki, problemu.
- Spodbujanje mreženja (krepitev socialne mreže).
- Vnašanje športnih in gibalnih aktivnosti (za krepitev telesa in fizičnih zmogljivosti).

- Element »naročnika« - moraš biti v odnosu, ni kar vse, kar si naredil, dobro. Poleg tega s tem nastopijo dodatni komunikacijski izzivi – na začetku reševanja problema niso opredeljeni vsi parametri, kar pušča prostor nekoliko negotov.
- Vabila »iz cone udobja« že tekom usposabljanja. Na primer: na treningu za trenerje več javnih nastopov že tekom usposabljanja, tudi že hitro na začetku. S tem se krepí kultura podajanja povratne informacije, kultura »izstopiti iz povprečja«.

VSEBINE

- Nenasilna komunikacija.
- Kako dajati in sprejemati povratno informacijo?
- Omejujoča prepričanja.
- Odnos do padcev – padec ne pomeni, da si slab. Napake so dovoljene.

POVZETEK

Analiza je pokazala, da je za krepitev odpornosti potreben **skupen čas** – bodisi čas, ki ga skupaj preživijo mladi med seboj ali pa čas, ki ga ti preživijo z mentorji. Lahko gre za večdnevno skupno bivanje ali pa za kontinuirano srečevanje skozi daljši čas.

Takšno skupno bivanje seveda predstavlja šele osnovo za **mentorstvo**, ki pa h krepitvi odpornosti tudi zares prispeva. Pri tem so predvsem pomembni naslednji elementi:

- **občutek varnosti** (ob naporih, konfliktih, »nereshljivih« problemih) mladi vedo, da imajo nekoga ob sebi,
- **pozornost na posameznika**: koliko je ta že obremenjen, skozi pogovore 1 na 1, skozi zaznavanje njegovega doživljanja,
- **ozaveščanje uspehov in padcev**, npr. skozi dnevne ali letne evalvacije,
- **zahtevati vztrajanje** oz. daljši angažma mladih na izbranih tematikah (ne obupati prehitro).

Izkazalo se je tudi, da odpornost lahko krepimo **na različnih ravneh človekovega razvoja**, na telesnem, čustvenem, medosebnem, duhovnem področju.

DELO V SKUPINI

DEJAVNOSTI IN PRISTOPI

- Male skupine (4-7 oseb, idealno je 5).
- V skupini mladi dobijo odgovornost, od katere je odvisna dobrobit celotne skupine.
- Delitev vlog v skupini, vendar ne vsakemu posamezniku ene vloge ampak paru eno vlogo – z namenom povezovanja in gradnje prijateljstev.
- Občasne menjave vlog v skupini.
- Dnevne refleksije.
- Različne metode za izražanje, različni kanali izražanja (npr. »nariši svoj današnji dan...«)
- »Metoda solo«: mlada oseba gre sama ven prespat in preiščuje o tem, kaj lahko prispeva k celotni skupini.
- Obredi odhodov in prihodov v skupino (npr. sprejem v skupino, pismo ob odhodu iz skupine ...) – služijo ozaveščanju osebne rasti v skupini in pripadnosti skupini.
- Socialne igre.
- »Prakse« v nevladnih organizacijah – vključeni mladi so morali najti vsak svoj proces, s katerim so se vključili v skupino. Pri tem je bilo pomembno, da so jim mentorji predali, da ni potrebno, da vse naredijo sami.

- **vloge v skupini**, ki so lahko razporejene glede na naloge ali pa glede na značaj človeka; lahko se razporedijo spontano, lahko pa pri tem proaktivno sodeluje mentor,
- **refleksije oz. kakovostni pogovori**, najboljše po vsakem dnevu ali aktivnosti (če gre za srečevanja npr. na tedenski ravni),
- **prihodi in odhodi v skupino**, ki jih je smiselno ozaveščati preko obredov.

Vodja ali mentor lahko s poznavanjem dinamike skupine te procese kakovostno podpre, pri tem pa ključno vlogo verjetno igra usposabljanje za delo s skupinami (animiranje skupin).

VSEBINE

- Vloge v skupini.
- Faze razvoja tima in timsko delo.

POVZETEK

Zdi se, da je kompetenca delo v skupini zelo naravna – najboljše se jo dosega enostavno s sobivanjem v skupinah. Pri tem so intervjuvanci kot pomembne predstavili naslednje elemente:

- **velikost skupine** (vsi ostali elementi pridejo veliko bolje do izraza v malih kot v velikih skupinah),

ZAKLJUČKI

V prejšnjem poglavju smo za vsako kompetenco pogledali, na kakšne načine in s katerimi vsebinami izvajalci skušajo to kompetenco spodbujati.

Skozi večino kompetenc se je pojavljalo tudi nekaj skupnih elementov – ti se ne pojavljajo vsi striktno pri vsaki kompetenci, lahko pa zanje rečemo, da je njihova frekvenca pojavljanja dovolj velika. Ti so:

- daljše dejavnosti za razliko od krajših vaj,
- proaktivno delo mladih v skupinah, za razliko od frontalnega in vodenega procesa,
- vključevanje mladih v vse tri faze učnega procesa, načrtovanje, izvedbo in vrednotenje, pri čemer je bila še posebej pogosto izpostavljena izbira tematik s strani mladih,
- kakovostno in podporno mentorstvo, ki mlade opolnomoči tudi za ...
- soočanje z izzivi in reševanje le-teh,
- odprtost učnega procesa navzven, tudi v sodelovanje z drugimi deležniki,
- skupen kakovostno preživet čas, v katerem se razvije globoka komunikacija, empatija, v katerem se tudi pokažeta medsebojna raznolikost in sprejemanje drug drugega.

Ti elementi se po vsebini delno prekrivajo z različnimi opredelitvami elementov mladinskega dela in tudi s kompetencami poklicnega standarda mladinski delavec / mladinska delavka.